

Erityislasten isien kokemuksia mielekkäästä vertaistuesta sekä sen tarpeesta

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

Kevät 2024

Anna Ojala

Iida Selkee

Sosionomi (AMK)

Tekijät Anna Ojala, Iida Selkee

Työn nimi Erityislasten isien kokemuksia mielekkästä vertaistuesta sekä sen tarpeesta

Ohjaaja Salla Rinta-Paavola

Tiivistelmä

Vuosi 2024

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen toiminta palvelisi erityislasten isejä vertaistuen näkökulmasta parhaiten. Opinnäytetyön aihe muovautui opinnäytetyön yhteistyökumppanin Leijonaemot ry:n tarpeesta. Leijonaemot ry järjestää vertaistukitoimintaa, joka on suunnattu kaikille vanhemmille sukupuoleen katsomatta. Järjestettyyn toimintaan on isien osallisuuden huomattu olevan merkittävästi vähäisempää äitien osallisuuteen verrattuna. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia erityislasten isien kokemuksia vertaistuesta sekä sen mielekkyydestä ja tarpeesta. Leijonaemot ry voi hyödyntää tutkimuksesta saatua tietoa vertaistukitoiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käsitellään erityislapsen vanhemmuutta sekä määritellään erityislapsi ja vanhemmuus käsitteinä. Työssä kuvataan isyyden kehitystä historiasta nykyhetkeen sekä vertaistuen eri muotoja, siihen kohdistuvia odotuksia ja haasteita sekä vertaistuen merkitystä erityislapsiperheille.

Aineisto kerättiin Webropol-kyselylomakkeella, joka sisälsi avoimia kysymyksiä, strukturoituja monivalintakysymyksiä sekä sekamuotoisia ja Likert-asteikon sisältäviä kysymyksiä. Kyselylomake jaettiin sähköpostitse Leijonaemot ry:n isäjäsenille, vapaaehtoisille sekä Leijonaemojen sosiaaliseen mediaan. Kyselyyn vastasi 10 erityislapsen isää. Monivalintakysymysten sekä sekamuotoisten kysymysten analyysimenetelmänä käytettiin tilastollisesti kuvaavaa analyysiä. Avoimia vastauksia analysoitiin laadulliselle tutkimukselle tyypillisen teemoittelun avulla.

Tutkimustulosten perusteella erityislasten isät kokevat vertaistukitoiminnan tarpeelliseksi. Tuloksissa ilmenee, että erityislasten isät olivat eniten osallistuneet toiminnallisiin tapahtumiin, mutta he pitivät tärkeänä myös keskustelua ja kuulluksi tuleamista. Suoria vertaistukitoimintaa kehittäviä ideoita ja toiveita vastaajat antoivat vähän, ainoastaan brunssitapahtumia toivottiin lisää. Vertaistukeen hakeutumisen kynnystä koettiin madaltavan kiinnostava ja mielekäs toiminta tai ohjelma sekä aktiivinen tekeminen. Jatkossa erityislasten isät haluaisivat osallistua toiminnallisiin vertaistukitapaamisiin, kuten isien viikonloppuihin sekä perheen tai vanhempien yhteiseen toimintaan. Tuloksissa ilmeni, että tietoisuutta vertaistukitoiminnasta voisi olla hyvä lisätä, sillä kaikki isät eivät tieneet mitä vertaistukitoiminnalla tarkoitetaan.

Avainsanat Erityislapsi, erityislapsen vanhemmuus, isyys, vertaistuki

Sivut 47 sivua ja liitteitä 11 sivua

Social Services

Authors Anna Ojala, Iida Selkee

Subject Meaningful peer support –experiences of fathers of children with special needs

Supervisors Salla Rinta-Paavola

Abstract

Year 2024

The aim of this thesis was to explore what kind of peer support would best meet the needs of fathers of children with special needs. The thesis was commissioned by Leijonaemot association, and the topic was based on their needs. Leijonaemot is a registered association which organizes peer support for all parents of children with special needs. However, fathers have been noted to participate in the activities significantly less than mothers. The thesis focused on fathers of children with special needs, their experiences of peer support, its meaningfulness and their need for it. Leijonaemot can utilize the information obtained from the thesis for planning and developing the peer support they offer.

The theoretical background explored the definitions of children with special needs, parenthood and the parenthood of special needs children. The thesis describes the evolution of fatherhood from history to the present. Different forms, expectations and challenges of the peer support and the importance of peer support for families with children with special need is also discussed.

The data were collected by an anonymous Webropol survey which included open-ended, structured and multiple-choice questions. The survey also included mixed questions and questions that utilized the Likert scale. The questionnaire was sent to fathers and volunteers of the Leijonaemot association. In addition, the questionnaire was shared in Leijonaemot social media. The survey was answered by 10 fathers of children with special needs. The data from multiple-choice and mixed questions were analysed by statistical analysis. Open ended questions were analysed by thematizing.

The results show that the fathers of children with special needs find the peer support meaningful. According to the results of this thesis, the fathers mostly participated in action-based events, but they also recognize the importance of conversation and communication and being heard. The only development idea from the results was having more brunch events. Interesting activities were considered to lower the threshold of applying for peer support. In the future, fathers want to participate in action-based events such as fathers' weekends and collective activities for the whole family or both parents. Based on the results of this thesis, awareness of peer support should be increased because some fathers didn't know what peer support means.

Keywords Children with special needs, fatherhood, parenthood of children with special needs, peer support

Pages 47 pages and appendices 11 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Yhteistyötahona Leijonaemot ry	2
3	Tietoperusta ja aiemmat tutkimukset	3
3.1	Erityislapsen vanhemmuus	3
3.1.1	Erityislapsen määritelmä	4
3.1.2	Vanhemmuus käsitteenä	5
3.2	Isyys muuttuvassa yhteiskunnassa	8
3.2.1	Isyyden historiaa	8
3.2.2	Isyys nykyään	10
3.3	Vertaistuen määrittelyä	13
3.3.1	Vertaistukeen kohdistuvat odotukset ja haasteet	16
3.3.2	Vertaistuen monet muodot	17
3.3.3	Vertaistuki erityislapsiperheille	18
3.4	Aiempi tutkimustieto	20
4	Tutkimusaineisto ja menetelmät	22
4.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	23
4.2	Aineistonhankinta kyselylomakkeella	23
4.3	Tilastollisesti kuvaava analyysi ja teemoittelu	26
4.4	Opinnäytetyön eettisyys ja kestävyys	27
5	Tulokset	28
5.1	Miten erityislasten isät kokevat vertaistuen tarpeen?	29
5.2	Millaisen vertaistukitoiminnan erityislasten isät kokevat mielekkääksi?	34
6	Johtopäätökset ja pohdinta	37
6.1	Tulokset suhteessa aiempiin tutkimuksiin	37
6.2	Tuloksista tehtävät johtopäätökset	40
6.3	Opinnäytetyö osana ammatillista kasvua	42
	Lähteet	44

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1. Mihin muuhun kuin Leijonaemojen järjestämään vertaistukitoimintaan isät osallistuvat?	29
Kuva 2. Vertaistukeen hakeutumisen kynnys erityislasten isien näkökulmasta	30
Kuva 3. Millaiseen Leijonaemojen toimintaan erityislasten isät ovat osallistuneet?	31
Kuva 4. Vertaistuesta saatu hyöty.....	33
Kuva 5. Onnistuneen vertaistukitoiminnan kannalta tärkeät asiat.....	36

Liitteet

Liite 1.	Aineistohallintasuunnitelma
Liite 2.	Saatekirje
Liite 3.	Tietosuojailmoitus
Liite 4.	Kyselylomake

1 Johdanto

Tasa-arvoinen vanhemmuus ja isien aktiivinen osallistuminen lasten hoitoon sekä perhe-elämään nähdään nykyään tärkeänä ja sillä on tutkitusti positiivisia vaikutuksia koko perheen terveydelle ja hyvinvoinnille (Katajisto, ym., 2020, s. 17). Iseissä on merkittävä hoivapotentiaali, joka ei kuitenkaan toteudu läheskään täysimääräisesti tällä hetkellä (Väljäärvi, 2019, s. 13). Isyyttä tukemaan tarvitaan toimia eri yhteiskunnan sektoreilla. On havaittu, että nykyisen palvelujärjestelmän perinteiset kulttuuriset ajattelutavat haittaavat isien osallisuutta suhteessa vanhemmuuteen, eikä isiä oteta palveluissa tarpeeksi huomioon. Tutkimusten mukaan isät keskustelisivat mielellään omasta isyydestään ammattilaisten kanssa ja toivovat yksilöllistä kohtaamista. (Katajisto ym., 2020, s. 31)

Tällä tutkimuksellisella opinnäytetyöllä halutaan selvittää, millainen toiminta palvelisi erityislasten isejä vertaistuen näkökulmasta parhaiten. Tarkoituksena on tutkia erityislasten isien kokemuksia vertaistuesta sekä sen mielekkyydestä ja tarpeesta. Työ on toteutettu kvantitatiivisena ja kvalitatiivisena kyselytutkimuksena yhteistyössä Leijonaemot ry:n kanssa, joka voi hyödyntää tuloksia erityislasten vanhemmille suunnatun toimintansa kehittämiseen. Tutkimusaineisto sekä kyselypohja siirtyvät Leijonaemot ry:n käyttöön mahdollisia seurantatutkimuksia varten. Aihe muovautui yhteistyössä Leijonaemot ry:n kanssa. Huomasimme, että erityislasten äitien näkökulmaa on tutkittu paljon verrattuna iseihin ja Leijonaemot ry kaipasi ajankohtaista tietoa siitä, miten isät kokevat vertaistuen tarpeen ja mielekkään vertaistukitoiminnan. Olemme työskennelleet aiemmin aikuisten kehitysvammaisten palveluissa, missä kiinnostus erityislasten vanhemmuutta kohtaan heräsi. Vertaistuki on noussut opinnoissa ja työelämän kautta usein esille ja se tuntuu mielestämme tuen muotona erityisen tärkeältä, mikä johti aiheen tarkasteluun vertaistuen kautta.

Opinnäytetyössä käytämme käsitettä erityislapsi, jolla tarkoitetaan lasta, jolla on selvästi normaalia enemmän tuen, hoidon tai palvelujen tarvetta (Särkikangas & Seppälä, 2022, s. 12). Muita opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat erityislapsen vanhemmuus, vertaistuki ja isyys. Erityislapsen syntyminen vaikuttaa perheeseen kokonaisvaltaisesti ja lapsen diagnoosin hyväksyminen vaatii vanhemmilta paljon sopeutumista ja asian käsittelyä. Äitien on esitetty olevan mahdollisesti valmiimpia puhumaan perheen tilanteesta, jolloin isien kokemukset jäävät helposti pimentoon. Vertaistukea pidetään vanhempien keinona purkautua sekä parantaa oloaan (Särkikangas, 2020, ss. 139, 152). Isien on todettu hakeutuvan keskimääräisesti äitejä vähemmän vertaistuen piiriin, vaikka tutkimuksessa heidän on osoitettu toivovan enemmän emotionaalista tukea. Osa iseistä kokee

vertaistoiminnan merkittävänä ja toiset eivät, jotkut miehet saattavat kokea tunteistaan puhumisen heikkouden merkinä. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 139; Romakkaniemi, 2012, s. 69) Isien selviytymiskeinojen tutkiminen ja kartoittaminen on tärkeää, jotta tuen tarjoaminen olisi mahdollisimman tarkoituksenmukaista ja sopivaa. (Romakkaniemi, 2012, s. 69).

2 Yhteistyötahona Leijonaemot ry

Opinnäytetyön aihe Erityislasten isien kokemuksia mielekkästä vertaistuesta sekä sen tarpeesta on muovautunut yhteistyössä Leijonaemot ry:n kanssa. Yhdistyksen kanssa on aiemmin tehty yhteistyössä opinnäytetöitä vertaistukeen liittyen. Nina Ström ja Sini Riihiluoma opinnäytetyössään Vertaistuen merkitys erityislapsiperheelle keräsivät tutkimusaineistoa kyselylomakkeella Leijonaemot ry:n jäseniltä. Tutkimukseen vastasi 54 jäsentä, joista kaikki olivat äitejä. (Ström & Riihiluoma, 2021, s.17) Isien kokemukset vertaistuesta ja sen merkityksestä jäävät helposti varjoon, minkä vuoksi tällä opinnäytetyöllä pyritään kartoittamaan nimenomaan isien näkökulmaa. Yhdistyksen järjestämässä toiminnassa on huomattu isien vähäinen osallistuminen. Opinnäytetyöllä selvitetään erityislasten isien kokemuksia vertaistukitoiminnan tarpeesta sekä tutkitaan, millaisen toiminnan isät kokevat mielekkäiksi. Tutkimuksesta saatujen tulosten avulla yhdistys voi kehittää toimintaansa niin, että järjestetty vertaistukitoiminta tavoittaisi enemmän erityislasten isejä.

Leijonaemot ry on vuonna 2005 perustettu yhdistys, joka tarjoaa vertaistukea erityislasten vanhemmille. Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on edistää erityislasten vanhemmille suunnattua vertaistukitoimintaa sekä tukea vanhempien jaksamista ja hyvinvointia. Lisäksi yhdistyksen toiminnalla pyritään vaikuttamaan erityislasten vanhempien ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatuksen ammattilaisten väliseen vuorovaikutukseen. Leijonaemot ry:n toimintaa on tukenut vuodesta 2017 alkaen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. (Leijonaemot, 2023a) Leijonaemot ry:n jäseneksi voivat liittyä biologiset ja sijaisvanhemmat, adoptiovanhemmat, bonusvanhemmat sekä vanhemmat, joiden erityislapsi on sijoitettuna tai menehtynyt. Toimintaan ovat tervetulleita erityislapsen vanhemmat lapsen diagnoosista tai iästä riippumatta. Toimintaan voi osallistua, vaikka oma lapsi olisi jo aikuinen tai menehtynyt. (Leijonaemot ry, 2023b)

Leijonaemot ry järjestää monenlaista vertaistukitoimintaa ympäri Suomea. Yhdistys järjestää jäsenille vuosittain jäsentapaamisia ja kaikille erityislasten vanhemmille avoimia tapaamisia.

Järjestettyä toimintaa ovat muun muassa vertaistukiviikonloput ja -päivät, hemmottelu- ja hyvinvointitapahtumat, perhetapahtumat sekä kuukausittain kokoontuvat maksuttomat vertaistukiryhmät. (Leijonaemot, 2023c) Vanhemmille järjestetään lapsivapaata toimintaa. Leijonaemot järjestävät toimintaa, jota ovat muun muassa elokuvaillat, perhepäivät kotieläinpihalla, ulkoilmakonsertit ja risteilyt. (Leijonaemot, 2023d) Leijonaemot ry järjestää erityisesti äideille tai isille toimintaa. Esimerkiksi isille on järjestetty isien vertaistukiviikonloppuja, joissa isillä on mahdollisuus saunoa, ruokailla sekä purkaa omia ajatuksiaan elämästä erityislapsiperheessä. Viikonlopulla pyritään löytämään voimavaroja arkeen, perhe-elämään ja isyyteen. (Leijonaemot, 2023e) Kaikkien tapahtumien tavoitteena on lisätä osallistujien voimavaroja arjessa selviytymiseen sekä tavata muita vastaavassa tilanteessa olevia vanhempia (Leijonaemot, 2023f).

Leijonaemot tarjoavat myös leijonapartio toimintaa, joka tukee vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten perheitä järjestämällä kriisitilanteessa olevalle perheelle apua. Leijonapartion tuki on lyhytaikaista tukea, jota perhe voi saada ennen kuin yhteiskunnan palvelut saadaan perheen tueksi. (Leijonaemot, 2023c)

3 Tietoperusta ja aiemmat tutkimukset

Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat erityislapsi, erityislapsen vanhemmuus, isyys ja vertaistuki, joita avataan tässä luvussa. Aiempaa tutkimustietoa on erityislapsen vanhempien kokemuksista vertaistukeen liittyen sekä vertaistuen rooliin muiden palvelujen rinnalla. Useissa aiemmissä tutkimuksissa äitien näkökulma korostuu isien kokemusten jäädessä vähemmälle huomiolle.

3.1 Erityislapsen vanhemmuus

Erityislapsen vanhemmuutta tarkasteltaessa perehdytään erikseen erityislapsen ja vanhemmuuden käsitteisiin, sekä siihen millaisia asioita erityislapsen vanhemmuuteen voi kuulua. Opinnäytetyössä käytetään erityislapsen käsitettä sen laajan merkityksen ja diagnooseista riippumattomuuden vuoksi. Leijonaemot ry käyttää erityislapsen sekä erityislapsen vanhemmuuden käsitteitä, mikä vaikuttaa niiden valintaan opinnäytetyön keskeisiksi käsitteiksi.

3.1.1 Erityislapsen määritelmä

Erityislapsen käsitteelle ei ole olemassa virallista määritelmää. Tyypillisesti erityislapsi käsitteellä viitataan lapseen, jolla on selvästi normaalia enemmän tuen, hoidon tai palvelujen tarvetta. Lapsella on usein diagnoosi vammaisuudesta tai pitkäaikaissairaudesta. Kasvanut tuen, hoidon ja huomion tarve voi olla pitkäkestoista. (Särkikangas & Seppälä, 2022, ss. 12, 16) Käsite on laaja, sillä vammaisuuden ja pitkäaikaissairauksien lisäksi psyykkisiä ja neuropsykiatrisia oireita omaavat lapset lukeutuvat erityislapsiksi. Tieto lapsen erityisyydestä voi ilmetä kasvun ja kehityksen monessa eri vaiheessa. Sikiödiagnostiikan avulla voidaan saada tieto lapsen vammaisuudesta jo ennen lapsen syntymää, kun taas esimerkiksi jotkin neuropsykiatriset diagnoosit voidaan antaa vasta kouluiässä. (Anttila, 2020, ss. 24–26) Lapsen erityisyyden huomaaminen ja diagnosointi ei ole aina yksinkertaista ja se voi viedä vuosia. Lapsen syntyessä terveenä poikkeavuus kasvussa ja kehityksessä tai muut oireet voivat ilmetä pikkuhiljaa, minkä vuoksi niitä voi olla vaikeaa tunnistaa. (Särkikangas & Seppälä, 2022, ss. 29–31)

Sosiaalihuoltolaissa 1301/2014 erityistä tukea tarvitsevalle lapsella tarkoitetaan “lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai joka on erityisen tuen tarpeessa 3 kohdassa mainituista syistä”. Kohdassa kolme mainittuja syitä ovat esimerkiksi erityiset vaikeudet hakea ja saada tarvittavia sosiaali- ja terveystalvuuja vamman tai sairauden tai usean yhtäaikaisten tuen tarpeen vuoksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 § 3) Vammaispalvelulaki 675/2023 määrittelee vammaisen henkilön henkilönä, jolla on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua elämän toiminnoista vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi. Yhdessä ympäristön ja yhteiskunnan esteiden kanssa vamman tai sairauden vaikutukset saattavat estää henkilön yhdenvertaisen osallistumisen yhteiskuntaan. (Vammaispalvelulaki 675/2023 § 2)

Miettinen ja Olli nimeävät artikkelissaan kehityksen variaatioista, vammasta tai pitkäaikaissairaudesta johtuen erityistä tukea tarvitsevan lapsen erityiseksi määritellyksi lapseksi. Tällä halutaan korostaa sitä, kuinka määrittely kohdistuu lapseen tämän ulkopuolelta. Erityiseksi määritellyistä lapsista voitaisiin puhua myös erityislapsina, vammaisina lapsina tai erityistä tukea tarvitsevinä lapsina. Termejä on olemassa moninaisia, mutta ne kertovat lapsesta vain yhden näkökulman, eivätkä esimerkiksi sitä millaiseksi lapsi itsensä kokee. (Miettinen & Olli, 2021, s. 61) Koivula käyttää väitöskirjassaan käsitettä erityistä tukea tarvitseva lapsi ja perustelee käsitteen käytön osin aineistossaan esiin tulleiden lasten toiveesta käyttää heistä jotakin muuta nimitystä kuin vammaisen. Lapset

kokivat termin vammainen liian leimaavaksi. Koivula ajattelee lähtökohtaisesti vammaisen lapsen olevan lapsi muiden joukossa eikä ensisijaisesti erityinen tai erikoinen. (Koivula, 2019, s. 22–23) Päivi Vuoriheimo toteaa Pro gradu -tutkielmassaan, että alle kouluikäisten lasten vanhemmat eivät halua, että lapsi nähdään ja määritellään yhden ominaisuuden eli vammaisuuden kautta. Lapsen ajatellaan olevan paljon muutakin, kuten tavallisia lapsia, joilla saattaa olla toiminnanvajauksia sekä erityistarpeita. (Vuoriheimo, 2021, s. 55)

Määttä ja Rantala kyseenalaistavat lasten jakamista yksiselitteisesti duaalimallin mukaisesti tavallisiin ja erityislapsiin. Tavalliset lapset ovat normaaleiksi arvioituja lapsia, kun taas erityislapset epänormaaleiksi tai poikkeaviksi arvioituja lapsia. Normaalin lapsen määritelmä perustuu kehityspsykologisen tiedon myötä luotuun ideaalilapsen käsitykseen. Myös diagnoosit toimivat mittareina normaalin ja poikkeavan lapsuuden arvioinnissa. Terve lapsi lukeutuu normaaliksi, kun taas diagnosoitu lapsi poikkeavaksi. Määttä ja Rantala viittaavat teoksessaan Kallion väitöskirjaan, jossa Kallio on todennut, ettei lapsuudella ole kiinteää muotoa ja se ilmenee lapsuuden jokapäiväisenä toteutumisenä. Lapsuus muokkautuu jatkuvasti suhteessa kasvuympäristöön. Määttä ja Rantala esittävät käytettäväksi tavallisen erityinen lapsi -käsitettä, joka korostaa jokaisen lapsen lapsuuden olevan hänelle itselleen tavallista mittareista riippumatta. (Määttä & Rantala, 2022, ss. 68–71)

3.1.2 Vanhemmuus käsitteenä

Vanhemmaksi tuleminen muuttaa ihmistä, oli lapsi millainen tahansa (Kinnunen, 2006, s. 18). Kestilä viittaa työssään Tammisen artikkeliin, jossa todetaan vain lapsen saamisen tekevän aikuisesta vanhemman ja vanhemmuuden muodostuvan lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa (Kestilä, 2007, s. 5). Vanhemmuus tuo merkitystä elämään, ja se merkitsee vastuuta lapsesta tämän täysi-ikäistymiseen saakka, mutta myös hoivaa, huolenpitoa, tarpeista huolehtimista ja kasvatusta. Vanhemmuus tuo elämään suuria, mutta ristiriitaisia tunteita, kuten rakkautta, vahvaa henkistä sidettä lapseen, mutta myös erilaisia huolenaiheita. Vanhemmuuteen kuuluvat vaikeat tunteet, kuten pettymys tai suuttumus, vaikka niitä ei ole helppo myöntää eikä niitä usein julkisuudessa tuodakaan esille. (Vuoriheimo, 2021, ss. 12–13)

Vanhemmuuden käsitettä voidaan tarkastella biologisen, geneettisen ja sosiaalisen vanhemmuuden kautta. Biologinen vanhemmuus viittaa lapsen biologiseen alkuperään, jossa lapsen synnyttänyt nainen on lapsen äiti. Geneettisen vanhemmuuden käsitettä tarvitaan, sillä aina lapsen synnyttänyt vanhempi ei ole tämän geneettinen vanhempi. Sijaissynnyttäminen on Suomessa kiellettyä, mutta esimerkiksi hedelmöityshoitojen

yhteydessä voidaan käyttää ulkopuolisia sukusoluja. Hedelmöityshoitoihin liittyvät säädökset ja etenkin ulkopuolisten sukusolujen käyttö on tuonut mukanaan oikeudellisia ongelmia, kuten kenelle hedelmöityshoitoja voidaan antaa ja voidaanko niissä käyttää muita kuin parin omia sukusoluja. Ihmisoikeustuomioistuimen tulkinnallisissa kannanotoissa kuvaillaan jatkuvasti vaihtelevuutta, mutta Euroopan neuvostoon kuuluvien valtioiden lainsäädäntöä on yhtenäistetty, mikä kaventaa valtioiden itsenäistä tulkintaa. (Nieminen, 2013, ss. 197–204)

Uuskallio esittää artikkelissaan, että äitiyden näytetään perustuvan biologiaan, vaikka sitäkin tärkeämpää roolia käsittää sosiaalisen siteen olemassaolo. Tällä tarkoitetaan äidin sitoutuneisuutta hoivata lastaan syntymän jälkeen, oli lapsi geneettisesti hänen tai ei. (Uuskallio, 2017, s. 5) Lapsen saamiselle on olemassa erilaisia keinoja (Nieminen, 2013, ss. 197–204). Adoptio on oikeudellinen toimenpide, jossa adoptoivalle vanhemmalle siirtyvät biologisen vanhemman oikeudet ja velvollisuudet. Tämän myötä syntyy täysivaltainen vanhemman ja lapsen suhde. Adoptio on pitkä ja monenlaisia toimia ja harkintaa vaativa prosessi, jossa edetään aina lapsen edun mukaisesti. (Kestilä, 2007, ss. 8, 24)

Lapsen sairastuminen tai vammautuminen on todettu olevan yksi vaikeimmista tilanteista, joihin vanhempana voi joutua. Erityislapsen syntyminen muovaa koko perheen toimintaa ja tehtäviä. Vanhempien itsetunto ja tunne-elämä joutuvat koetukselle. Erityislapsen myötä vanhempien täytyy opetella uusia rooleja sekä omaksua erilaisia tehtäviä kuten kuntouttajana ja sairaanhoitajana toimiminen. Erityislasten isät suhtautuvat lapsen sairauteen tai vammaisuuteen realistisemmin äiteihin verrattuna. Isät alkavat ratkoa uuteen tilanteeseen liittyviä kysymyksiä, kuten koulutusta, asumista ja taloudellista selviytymistä. Tunteiden ilmaiseminen voi olla isille vaikeampaa kuin äideille, ja sen vuoksi isien kokemus vammaisuudesta voi jäädä piiloon. (Walden, 2006, ss. 37–39) Tavallisesta vanhemmuudesta erityinen vanhemmuus on koettu eroavan ulkopuolisuuden tunteena, joka puolestaan aiheuttaa yksinäisyyttä (Vuoriheimo, 2021, s.38).

Sopeutuminen lapsen erityisyyteen on pitkäaikainen prosessi ja vaatii diagnoosin pitkäaikaisuuden mukaan asian käsittelyä eri elämän vaiheissa (Anttila, 2020, s. 30). Lapsen kasvaessa ja kehittyessä ilmenee usein lisää tuen tarpeita, mitkä sitovat vanhempia lapsen hoitoon tämän iästä riippumatta (Särkikangas & Seppälä, 2022, s. 16). Tutkitusti erityislasten vanhemmat kokevat muita vanhempia enemmän stressiä, väsymystä, ahdistuneisuutta, avuttomuutta ja toivottomuutta sekä voimakkaampia masennusoireita. Tutkimusten mukaan erityislasten vanhemmuuteen liittyy kokemus yksin kannettavasta vastuusta ja tarkkailun alla olemisesta. Vanhempien kuormittuminen liittyy arjen konkreettisten asioiden lisäksi huoleen lapsen tulevaisuudesta. (Fågel & Kukkonen, 2020, ss. 9–10)

Arjen konkreettisiin asioihin kuuluu vuorovaikutus eri sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Kontakteja eri tahoihin voi olla kymmeniä ja näiden kanssa kommunikointi voi olla haastavaa ja vie paljon aikaa. Paitsi verkostot, myös palvelujärjestelmä on kuvattu mutkikkaana. Palvelujen ja etuuksien saamiseen vaikuttavat lapsen diagnoosit, mikä osaltaan luo hankaluuksia tarvittavan tuen saamiselle. Diagnoosi voi olla jonkin palvelun saamisen edellytys, mutta se voi sulkea pois muita lapsen tarvitsemia palveluita. (Anttila, 2020, ss. 36, 48) Tällaisesta tilanteesta esimerkkinä kehitysvammadiagnoosi, joka voi huonossa tapauksessa estää mielenterveyspalvelujen saannin (Särkikangas & Seppälä, 2022, s. 30). Palvelujärjestelmä on kattava, muttei aukoton ja ristiriitaisia tilanteita syntyy jatkuvasti. Vanhempien voi olla haastavaa saada tukea itselleen, kun esimerkiksi vammaisten lasten palveluja arvioidaan vahvasti lapsen tuen tarpeiden näkökulmasta. Tällöin vanhempien jaksamisen tukeminen jää sivummalle. Lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta voi joutua taistelemaan. Hylkäävistä sosiaaliturva- tai kuntoutuspäätöksistä valitusten tekeminen on kuormittavaa ja vanhemmat sekä lapsi saattavat jäädä vaille tarvitsemaansa apua. (Anttila, 2020, ss. 47–48)

Erityislasten vanhemmilla on tutkitusti suurempi riski vanhemmuuden uupumukseen (Sorkkila & Aunola, 2020, s. 7). Epätasapaino vaatimusten ja yksilön käytössä olevien voimavarojen välillä aiheuttaa stressitilan, joka pitkittyessään voi johtaa uupumukseen. Työuupumukseen verrattuna vanhemmuuden uupumuksesta ei pääse yhtä helposti eroon, sillä vanhemmuudesta ei jäädä samalla tavoin sairauslomalle tai irtisanouduta. Lisäksi vanhemmuuden uupumukselle tyypillisenä piirteenä se vaikuttaa vanhemman ja lapsen suhteeseen, mikä taas vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Vanhemmuuden uupumus on vakavasti otettava riski vanhemman ja lapsen terveydelle. (Fågel & Kukkonen, 2020, s. 6)

Pähkinänsärkijät verkoston vuonna 2018 toteuttaman kyselytutkimuksen mukaan erityislasten vanhemmat toivoivat lähipiiriltään ja palvelujärjestelmältä tukea vanhemmuuteensa ja koko perheen huomioimista. Vastauksissa kaivattiin vertaistukea ja apua arjen konkreettisissa asioissa, kuten siivoamisessa, ruuanlaitossa, pienten irtiottojen mahdollistamisessa vanhemmille sekä apua lapsen asioiden hoidossa ja edun ajamisessa. Eniten voimavaroja arkeen vanhemmat vastasivat saavansa sosiaalisista suhteistaan, mutta myös muun muassa liikunta, työ ja vertaistuki koettiin tärkeinä. Arkea kuvailtiin hyvin raskaaksi, mutta rakkaaksi ja palkitsevaksi. Erityislapsen koettiin useissa vastauksissa opettaneen nöyryyttä, kiitollisuutta, lempeyttä ja armollisuutta. Omien elämänarvojen ja näkemysten koettiin muuttuneen. Asioista osattiin olla kiitollisempia, kun mitään ei pidetty enää itsestään selvänä. (Pähkinänsärkijät-verkosto, 2018, ss. 9, 14–18)

3.2 Isyys muuttuvassa yhteiskunnassa

Termi isä viittaa yleensä lapsen miespuoliseen vanhempaan ja isyys miespuoliseen vanhemmuuteen (Eerola & Mykkänen, 2014, s. 10). Isyyttä kuvaillaan kahdensuuntaiseksi vuorovaikutussuhteeksi lapsen ja miehen välillä sekä parisuhdekysymyksenä naiseen lapsen äitinä ja toisena vanhempana (STM, 2008, s. 9). Isyys on moninaista ja yhteiskunnan sekä perhemuotojen muuttuessa määrittelyä on hyvä tarkentaa. Huttusen mukaan miesvanhemmuus voidaan jaotella neljään isyyden muotoon, joita ovat biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys. Tällaisella luokittelulla on helpompi hahmottaa isyyden moninaisuutta. Isyyden muodot eivät sulje toisiaan pois ja usein mies on isä jokaisen määritelmän mukaan. (Eerola & Mykkänen, 2014, ss. 10–11)

Biologinen isyys muodostuu lapsen ja miehen biologisesta suhteesta. Biologinen suhde alkaa, kun miehen siittiö hedelmöittää naisen munasolun. Juridiseen isyyteen kuuluu lailliset ja yhteiskunnan luomat oikeudet ja velvollisuudet lasta kohtaan. Juridinen isyys alkaa avioliitossa syntyneen lapsen isyysoletuksen tai adoption myötä tai avioliiton ulkopuolella isyyden tunnustamisella. Sosiaalinen isyys tarkoittaa lapsen kanssa elämistä ja yhdessä asumista. Siihen kuuluu olennaisesti vuorovaikutus ja huolenpito. Psykologinen isyys pohjautuu tunteeseen ja kiintymykseen. Tällöin on oleellista, että lapsi pitää miestä isänään, turvautuu ja kiintyy häneen. Lisäksi mies tuntee olevansa isä lapselle. Psykologinen isyys muodostuu vuorovaikutuksessa isän ja lapsen välillä. (Eerola & Mykkänen, 2014, s. 11)

3.2.1 Isyyden historiaa

Suomalaisen isyyden historiaa on tutkittu vähäisesti isien omien kokemusten ja käsitysten kautta. Nykyiset mallit ja vaiheistukset pohjautuvat ihmisten omien kokemusten sijaan pitkälti olettamuksiin. Kontrasti nykyisen ja menneisyyden isyyden välillä halutaan nähdä suurena, vaikka isyys on ollut moninaista jo pitkään. (Aalto, 2014, ss. 159, 164) Tässä luvussa käydään lyhyesti läpi isyyden historian vaiheistuksia 1950-luvulta lähtien Mykkäsen ja Aallon tekemän isyyden tutkimusta koskevan raportin perusteella.

Perinteisen isyyden kulta-ajaksi on kuvailtu 1950-lukua, jolloin ihanteellisessa ydinperheessä mies nähtiin elättäjänä ja äidin rooli kuvattiin vahvasti kotiäitinä. Populaarikulttuurin kautta suomalaisia valistettiin tavoitellun ydinperheen mallista sekä miesten ja naisten rooleista. Mikäli mies ryhtyi tuolloin luokiteltuihin naisten töihin, hän joutui herkästi naurunalaiseksi. Käytännössä ydinperheiden lisäksi oli olemassa muita perhemalleja, kuten

yksinhuoltajäitejä lasten kanssa. Vähävaraisissa perheissä myös äitien tuli tehdä ansiotyötä. (Mykkänen & Aalto, 2010, ss. 25–26)

Sodan jälkeisestä isyydestä on tietoa lähinnä näiden isien lasten myöhemmin kertomana. Isejä tarkastellaan sotakokemusten kautta, minkä myötä alkoholismi, vammautuminen, traumatisoituminen ja kuolema tulivat osaksi yhä useamman perheen arkea. Näitä ilmiöitä on havaittu myös ennen sotaa, jolloin isien liiallinen alkoholin käyttö, tiukka kuri ja fyysiset rangaistukset sekä isien poissaolo olivat monissa perheissä arkipäivää. Ville Kivimäki kuvaakin ilmiöiden kärjistyneen sodan myötä. Sodanjälkeisten isien lapset ovat kuvailleet isejään muun muassa esikuvaksi kelpaamattomiksi, liian etäisiksi sekä jyrääviksi. Isät saattoivat oman pahoinvointinsa vuoksi käyttäytyä arvaamattomasti, mikä horjutti lasten turvallisuuden kokemusta. Toisaalta isät koettiin turvallisuutta tuoviksi auktoriteeteiksi, eivätkä muistelmat sodanjälkeisistä iseistä kuitenkaan rajoittuneet vain vaikeisiin ja huonoihin piirteisiin. Moni on kuvaillut isäänsä lempeänä ja hyväluonteisena. Sota toi moniin perheisiin kipeitä ja vaikeita kokemuksia, joista ei välttämättä voitu puhua. Tämä vaikutti suuresti lasten ja vanhempien välisiin suhteisiin. Myös isättömyys oli sodan jälkeen monen lapsen todellisuus, sillä lapsia jäi orvoiksi noin 50 000. (Mykkänen & Aalto, 2010, ss. 27–28)

Sukupuolten tasa-arvo ja jaettu vanhemmuus nousivat julkiseen keskusteluun 1960-luvun lopulla. Keskustelun pääpaino oli äitiydessä, mutta myös isyyteen ja miesten rooliin suunnattiin huomiota. Miehillä vaadittiin oikeutta olla lapsilleen läheinen tasavertaisesti äidin kanssa. Ajatusta lapsia hoivaavasta isästä ei kuitenkaan otettu heti myönteisesti vastaan vaan pilkattiin. 1970-luvulla sukupuolirooleihin liittyvän keskustelun vaatimuksia alettiin konkretisoida esimerkiksi velvoittamalla kunnat järjestämään lapsille päivähoitoa, äideille mahdollistettiin palkallinen seitsemän kuukauden äitiysloma sekä isille kahdentoista päivän isyyysloma. Heteroseksuaalinen ydinperheen ihanne alkoi purkautumaan ja avoliitot ja yksinhuoltajuus muuttumaan hyväksyttävämmäksi kuin ennen (Mykkänen & Aalto, 2010, ss. 29–31).

Jouko Huttunen kuvailee miesten reagointia tasa-arvokeskustelun tuomiin odotuksiin avustavan isyyden muodostumisena. Avustava isä osallistui aiempaa enemmän lasten kasvatukseen ja hoitoon sekä kotitöihin, mutta jätti päävastuun vanhemmuudesta äidille. Avustava isyys on nähty välivaiheena isyyden kehityksessä kohti tasa-arvoista vanhemmuutta. Isyyden muutos ei ole kuitenkaan tapahtunut yksiselitteisesti ja samanaikaisesti, vaan se on purkautunut osiin. On miehiä, joiden isyys on muuttunut ja miehiä, joiden ei. (Mykkänen & Aalto, 2010, ss. 29–31)

Kiinnostus isyyttä kohtaan ja keskustelu isyydestä voimistui 1980-luvulla. Isien vastuunottoa perheestä tuettiin erilaisin kampanjoin ja muutoksin. Iseille tehtiin mahdolliseksi esimerkiksi osallistua synnytykseen ja isyyslomien suosio kasvoi. Mediassa luotiin uuden ihannemiehen kuvaa, jossa mies osallistuu aktiivisesti perheen elämään. Isän merkitys lasten kehityksessä miellettiin uudella tavalla ja tutkimuksissa painotettiin isän kyvykkyyttä hoivata lasta äidin lailla. Tämä tuki jo aiemmin hahmoteltua näkemystä jaetusta vanhemmuudesta. Hoivaavan isän malli herätti kuitenkin huolta siitä, ettei pojille enää välittyisi riittävästi maskuliinisen miehen malli. Maskuliinisuuden siirtäminen uusille sukupolville nähtiin isien yhteiskunnallisena tehtävänä. (Mykkänen & Aalto, 2010, ss. 31–32)

Isejä ja perheitä haluttiin 1990-luvun lopulla ja 2000-luvulla ohjata osallistuvan isyyden suuntaan. (Mykkänen & Aalto, 2010, s. 33) Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla toimi 1990-luvun lopulla isätoimikunta, jonka tavoitteena oli toteuttaa isien asemaa tukevia toimenpiteitä. 1990-luvun lopulta alkaen Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt linjauksia isien ja isyyden tukemiseksi. (STM, 2008, s. 13). Isien perhevapailta on pyritty vaikuttamaan isyyteen esittämällä ne myönteisenä ja hyödyllisenä asiana. Isyysvapaita on lisätty ja niiden käyttöön on tuotu enemmän joustavuutta. Miehiä on kannustettu monilla eri tavoilla pohtimaan ja työstämään omaa isyyttään. Äitien rooliin on nähty kuuluvan isän vanhemmuuden tukeminen ja jopa vastuu sen toteutumisesta. Isyyden muutoksen myötä isät ovat sukupolvelta toiselle onnistuneet yhä paremmin luomaan läheisen suhteen lapsiin ja jakamaan kotitöitä puolison kanssa. (Mykkänen & Aalto, 2010, ss. 33–34)

3.2.2 Isyys nykyään

Nykypäivänä kulttuurisesti hyväksyttävää ja hyvää isyyttä kuvaillaan sitoutuneeksi ja osallistuvaksi. Iseillä nähdään aktiivinen rooli lasten kasvatuksessa ja hoidossa tasavertaisena äidin rinnalla. (Eerola & Huttunen, 2011, s. 212) Vuodesta 2006 alkaen Väestöliitto, sosiaali- ja terveysministeriö sekä eri valtakunnalliset järjestöt ovat valmistelleet Vuoden isä -palkintoja jaettavaksi vuosittain henkilöille, jotka ovat omalla toiminnallaan edistäneet isyyden merkityksen tunnustamista. Palkinnon tarkoitus on lisätä ja vahvistaa aktiivisen isyyden ajattelumallia. Vuonna 2023 palkittujen isien kuvaillaan vaikuttaneen positiivisesti sukupuolistereotyyppioiden hälventämiseen, yhdenvertaisuuteen sekä tuoneet esiin isien ja perheiden moninaisuutta. Isät ovat toimineet lapsen etua ajatellen ja luoneet omalla toiminnallaan mallia turvallisesta ja vastuullisesta isyydestä. Vuonna 2023 palkituista iseistä kaksi kolmesta on isä erityislapselle. (Valtioneuvosto, 2023)

Hyvään isyyteen liitetään myös toinen tulokulma, jossa isä tasapainottelee perheen taloudellisen toimeentulon vastuun ja äidin avustamisen välillä (Eerola & Huttunen, 2011, s. 212). Tällaista tasapainottelua Eerola nimittää pro graduksaan perinteiseksi isyydeksi, jossa isä on sitoutunut perheeseen ja äidin ja isän roolit jakautuvat perheessä perinteisesti. Perinteisen roolijaon mukaan isä ottaa päävastuun perheen taloudellisesta toimeentulosta äidin ottaessa enemmän vastuuta kodista ja lastenhoidosta. (Eerola, 2008, s. 65) Väestöliiton vuonna 2005 toteuttamassa tutkimuksessa ajanhallinta koettiin isyydessä haastavaksi osa-alueeksi ja siihen liittyi oleellisesti työn ja perheen yhteensovittaminen. Haastatteluihin osallistuneet isät kokivat olevansa lastaan hoitavia isiä, mutta heille oli tärkeää pitää kiinni myös perheen elättäjän roolista. (Paajanen, 2006, ss. 61, 66)

Media vaikuttaa osaltaan isyysskulttuuriin ja viimeisten vuosikymmenten ajan isät ovat olleet esillä esimerkiksi lehdissä, mainoksissa ja viimeisimpänä sosiaalisessa mediassa (Eerola, 2015, s. 16). Arjoranta on tarkastellut pro gradu -tutkielmassaan isyyden rakentumista sosiaalisen median Instagram-sovelluksessa reels-videoilla. Tutkimuksen tuloksena isyys 2020-luvulla näyttäytyy läsnä olevana, välittävänä ja läheisyyttä arvostavana perheisyytenä. Sosiaalisen median suosion kasvaessa sillä on merkittävä rooli isyyspuheen jakamisessa. Julkaisuista voi parhaillaan saada vertaistukea omaan isyyteen sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta samaistuttavuuden myötä. Lisäksi ne viestivät isyyden moninaisuutta katsojille. (Arjoranta, 2023, ss. 55–56, 58) Välimäen pro gradu -tutkielmassa selvitettiin hyvän isyyden muotoutumista isyysblogien julkaisuissa. Tulosten mukaan hyvään isyyteen nähdään kuuluvaksi muun muassa työn ja perheen yhteensovittaminen sekä lapsen kanssa aktiivinen toiminta. Isät kokivat tärkeänä lasten hoitoon osallistumisen tasa-arvoisena vanhempana. Aineiston perusteella hyvää isyyttä voidaan kuvailla aktiiviseksi ja läsnä olevaksi sekä isälle itselleen merkitykselliseksi. (Välimäki, 2022, ss. 77–79, 82)

Osallistuva ja aktiivinen isyys tukee isän, lapsen ja parisuhteen hyvinvointia. Isäksi tuleminen tarjoaa mahdollisuuden ilmaista mahdollisesti uudenlaisia positiivisia tunteita, kuten hellyyttä ja huolenpitoa. (Katajisto, ym., 2020, s. 17) Väestöliiton tutkimusaineiston mukaan 90 % alle kolmevuotiaiden esikoislaster isistä koki lapsen syntymän parhaana asiana, mitä heille on tapahtunut. Samalla osuudella isät olivat myös tyytyväisiä elämäänsä ja isyyteensä. (Paajanen, 2006, s. 66) Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2008 julkaiseman selvityksen mukaan harva miehistä on saanut omassa lapsuudessaan hoivaavan ja osallistuvan isän mallia, minkä vuoksi tämän mallin käyttöön ottaminen omassa isyydessä ei kuitenkaan ole aina helppoa (STM, 2008, s. 14).

Isyyden on havaittu olevan yhteydessä miehen psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen. Elämäntapoja on parannettu lapsen tulon myötä, jotta voitaisiin toimia parempana esimerkkinä jälkikasvulle. Aktiivinen ja osallistuva isä ottaa vastuuta lapsen hoidosta ja kasvatuksesta, millä on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia lapsen kehitykseen. Tällaisia ovat esimerkiksi hyvän isäsuhteen myötä lapselle kehittyvä laajempi tunneskaala sekä vahvempi toimijuus. Isän aktiivinen osallistuminen on havaittu olevan hyväksi myös parisuhteelle muun muassa pienentäen äidin riskiä sairastua masennukseen. (Katajisto ym., 2020, s. 17)

Aktiivista, osallistuvaa ja sitoutunutta isyyttä voidaan kuvata vahvistuvan isyyden käsitteellä. Vahvistuvan isyyden rinnalla kasvaa sen vastakohtaksi kuvailtu oheneva isyys. Ohenevan isyyden käsite voi pitää sisällään isättömyyttä, vaikeita isäsuhteita, isäsuhteen muodostumattomuutta, heikkenemistä tai katkeamista. Oheneva isyys on ilmiönä toistaiseksi melko näkymätön osin siksi, että siitä on vaikeampaa saada tilastollista tietoa kuin vahvistuvasta isyydestä. Lisäksi ohenevaa isyyttä ei nähdä lapsen edun mukaisena ja se voi aiheuttaa vanhemmalle syyllisyyttä, minkä vuoksi asiasta voi olla vaikea puhua. Ohut isyys nähdään lähes poikkeuksetta ei-toivottavana asiana, josta ennemmin vaietaan kuin puhutaan. (Huttunen, 2014, ss. 181–187)

Isyyttä tukemaan tarvitaan toimia eri yhteiskunnan sektoreilla. Nykyisen palvelujärjestelmän perinteiset kulttuuriset ajattelutavat haittaavat isien osallisuutta suhteessa vanhemmuuteen. Jotkut isät kokevat hankalaksi saada tukea vanhemmuuteen sukupuolensa vuoksi. On huomattu, että usein isät keskustelevat mielellään omasta isyydestään ammattilaisen kanssa ja toivovat yksilöllistä kohtaamista palveluissa. (Katajisto ym., 2020, s. 31) Myös Kreuzin tekemässä kyselytutkimuksessa nousi esiin tyytymättömyyttä ulkoisten tekijöiden, kuten neuvolan suhteessa isyyden tukemiseen. Osa vastaajista koki, ettei saanut ollenkaan tukea isyyteensä ulkopuolisilta tahoilta, minkä myötä kynnyksensä avun pyytämiseen vaikeutui. (Kreus, 2023, ss. 62–63) Yhteiskunnan taholta isyyteen toivottiin Väestöliiton tutkimusaineiston mukaan tukea joustavamman isyysvapaan, taloudellisen tuen ja opetusmateriaalien muodossa. Lisäksi kaivattiin isien parempaa huomioimista neuvolassa. (Paajanen, 2006, s. 67)

Iseissä nähdään merkittävä hoivapotentiaali, joka ei toteudu kuitenkaan tällä hetkellä läheskään täysimääräisesti (Väljijärvi, 2019, s. 13). Väestöliiton tutkimuksen mukaan lähes 90 % isistä oli sitä mieltä, että isän tulee osallistua lapsen hoitoon paljon heti tämän syntymästä lähtien. Vain noin 30 % vastanneista koki, että lapsen hoitaminen kuuluu vauva-ajan äidille ja isän tulee keskittyä perheen elättämiseen. Äidit olivat kyselyaineiston

perusteella pääroolissa lapsen hoitamiseen liittyvissä asioissa, mutta moni itsestä halusi entistä itsenäisemmin oppia huolehtimaan lapsesta. (Paajanen 2006, ss. 36, 46) Tuettaessa isien osallisuutta voidaan tasoittaa vastuun jakautumista perheessä ja vaikuttaa positiivisesti jopa syntyvyyden kasvuun Suomessa. Isät tulee huomioida alusta asti tasavertaisesti eri palveluissa ja tätä muutosta ajavana esimerkkinä toimisi muun muassa äitiysneuvolan muuttaminen perheneuvolaksi. Näkökulma jaetusta vanhemmuudesta tulisi ottaa kaikkien palveluiden keskiöön. (Väljærvi, 2019, s. 13–14).

Vanhempien ja työelämän tasa-arvoon on pyritty vaikuttamaan elokuussa vuonna 2022 voimaan tulleella perhevapaaudistuksella. Uuden mallin mukaan kumpikin vanhempi saa yhtä paljon vanhempainpäivärahopäiviä käytettäväksi, joista osan saa halutessaan luovuttaa toiselle vanhemmalle, omalle puolisolalle, toisen vanhemman puolisolalle tai muulle huoltajalle. Uudistus huomioi entistä paremmin erilaisia perhemuotoja ja luo joustavuutta vapaiden käyttöön. (STM, 2022) Työministeri Tuula Haatainen kertoo puheenvuorossaan perhevapaaudistuksen tulevan helpottamaan työn ja perheen yhteensovittamista. Uudistuksella pyritään lisäämään isien hoivavastuuta sekä isien perhevapaiden pidentämisellä tekemään perhevapaiden pitämisestä tavallista työpaikoilla. (STM, 2021)

3.3 Vertaistuen määrittelyä

Käsitteitä vertaisuus, vertaistuki ja vertaistoiminta käytetään usein toistensa synonyymeinä, vaikka termit eroavat toisistaan. Vertaisuudella tarkoitetaan ihmisten välistä suhdetta, joka muotoutuu samanlaisten elämäntilanteiden ja kokemusten myötä. Vertaisuuteen kuuluvat keskinäinen tuki ja tukiverkosto, joten vertaisuutta voi syntyä esimerkiksi koulussa, työpaikalla tai harrastuksissa. Vertaisten tarjoamasta tuesta muodostuu vertaistuki, johon kuuluu olennaisena osana vertaisten välinen luottamus. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 9, 20–21) Vertaistuki on sosiaalista tukea, joka on yksi keskeisimpiä terveyttä ylläpitävistä tekijöistä (Kinnunen, 2006, s. 34). Vertaistuki määritellään kokemukseen perustuvana ihmisten keskinäisenä tukena, missä kaikki vertaiset ovat keskenään samalla tasolla (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 20). Vertaistuessa toisen tarinan ymmärtämisen mahdollistaa vertaisten samankaltainen kokemus (Terveyskylä, 2023a). Vertaistukea saatetaan tarvita esimerkiksi erilaisissa elämän kriisitilanteissa sekä elämänmuutos- ja sopeutumisvaiheissa. Vertaisten muodostama luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa yksilölle vuorovaikutuksen ja omien kokemusten kertomisen. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 20) Kokemusten jakaminen voi lievittää ahdistuneisuutta ja poistaa pelkoja (THL, 2023). Yksilö voi ilmaista ja käsitellä omia tunteitaan sekä oppia vertaisten kokemuksista, ja löytää

uusia selviytymiskeinoja. Kokemus vertaistuesta helpottaa sopeutumista ja luo osallisuuden tunnetta, mikä puolestaan voimaannuttaa sekä kasvattaa yksilön sosiaalista pääomaa ja pystyvyyttä. Vertaistoiminta on vertaistukea laajempi käsite, joka kattaa kaiken vertaistukeen sisältyvän toiminnan. Vertaistoiminta sisältää ajatuksen siitä, että kenenkään ei tarvitse olla yksin ongelmiansa kanssa. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 20–23)

Vertaistuki voi toimia yksinään, yhdessä vapaaehtoistoimen ja ammatillisen työn kanssa, yhdessä vain toisen kanssa tai molempien rinnalla. Vertaistuen tarvitsijoita voivat olla yksityiset ihmiset, perheet ja yhteisöt. (Mikkonen & Saarinen, 2018 ss. 29, 50) Tuen tarvitsijan kannalta hyviin tuloksiin päästään usein, kun tukena on sekä kokemus- että ammattilaistieto (Harvinaiset-verkosto, n.d.). Vertaistuella on mahdollisuus jatkaa sinne, minne ammatillisella tuella ei ole resursseja tai mihin se ei pysty ulottumaan. Vertaiset pyrkivät toimimaan kokemustensa pohjalta niin, että ammatillisesta tuesta olisi mahdollisimman paljon hyötyä. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 29, 50) Yhdistävien kokemusten ja elämäntilanteiden vuoksi vertaistuen jäsenet voivat ymmärtää toisiaan asiantuntijoita paremmin (Kinnunen, 2006, s. 32). Vertaistuki tulisikin nähdä yhtenä osana yksilön palvelupolkua ja arjen tukiverkosta (Harvinaiset-verkosto, n.d.).

Vertaistukea voi saada myös tukihenkilöiltä. Tukihenkilöitä ovat viiteryhmään kuuluvat vertaistukihenkilöt ja ulkopuoliset tukihenkilöt. Ulkopuoliset tukihenkilöt ovat koulutettuja tukihenkilöitä, joiden toiminta ei ole vertaistukea, koska heillä ei ole vertaisen kokemusta. Viiteryhmään kuuluvat vertaistukihenkilöt ovat vertaisia ryhmään ja tuettavaan nähden, eli heillä on tuettavien kanssa sama kokemus. Lisäksi vertaistukihenkilöillä on koulutus tehtävänsä. Toiminta on kahdenkeskistä ja ennalta suunniteltua, ja siinä toimitaan tuettavan toivomusten mukaisesti. Keskustelut tapahtuvat usein kasvokkain tai puhelimitse. Vertaistukihenkilön tuki usein päättyy, jos tuettava siirtyy vertaistukiryhmään. Vertaistukihenkilöt saattavat pystyä esimerkiksi selittämään asioita, joita tuettava ei ole ammattilaisen puheesta ymmärtänyt. Vertaistukihenkilöistä käytetään usein nimitystä tukihenkilö, jonka vuoksi tukihenkilötoiminnot voidaan helposti sekoittaa keskenään. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 53–54)

Vertaistukea järjestetään erilaisissa vertaistukiryhmissä, jotka voivat olla avoimia tai suljettuja. Avoimiin ryhmiin voi osallistua halutessaan, kun taas suljetut ryhmät vaativat enemmän sitoutumista, koska ne kokoontuvat sovitusti. (Terveyskylä, 2023b)

Vertaistukiryhmät eivät ole ammatillinen auttajataho vaan joukko samankaltaisessa elämäntilanteessa olevia henkilöitä, jotka haluavat jakaa kokemuksiaan. Ryhmän perustaminen vaatii usein ammattilaisen apua, vaikka ryhmien ohjaus on vertaisten

vastuulla. Vertaistukiryhmiä perustetaan tarpeen mukaan eri paikkakunnille. Järjestetty vertaistukiryhmätoiminta voi olla keskustelevaa ja toiminnallista. Usein vertaistuen tarvitsijat aloittavat keskustelevista ryhmistä ja jatkavat toiminnallisiin ryhmiin. Vertaistukiryhmissä käyvät henkilöt tarvitsevat yleensä enemmän tai erilaista tukea, mitä palvelujärjestelmä voi tarjota. Yksilöillä on omat ja erilaiset syynsä ryhmään osallistumiseen. Ryhmä voi toimia yksilölle esimerkiksi tietolähteenä tai sosiaalisena tukena. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 56–57, 59–62)

Keskustelevissa vertaistukiryhmissä oleellista on vertaisten keskinäinen tuki ja luottamus sekä salliva ilmapiiri. Jokainen voi tulla ryhmään omana itsenään ilman, että kukaan arvostelee tai tuomitsee. Keskustelevissa vertaistukiryhmissä kaikki mielipiteet ovat oikeutettuja ja tunteet sallittuja. Tarkoituksena on tukea osallistujia keskinäisen keskustelun avulla. Ryhmien toiminta on pääsääntöisesti itseohjautuvaa, suunniteltua ja määräaikaista. Ryhmät ovat usein suljettuja, eikä niihin pääse uusia osallistujia kesken ryhmän toiminnan. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 57–58) Tuula Kinnusen pro gradu -tutkielmaan Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana osallistuneista miehistä suurin osa koki keskusteluvartaistukiryhmissä asioiden jakamisen luontevana. Tarve toisten miesten tuelle ja ymmärrykselle tunnustettiin ja suurin osa oli valmis osallistumaan vertaistoimintaan ilman puolisoaan. (Kinnunen, 2006, ss. 82–83)

Toiminnallisissa vertaistukiryhmissä vertaisuutta toteutetaan työ-, koulutus-, ja harrastustoiminnoissa, tukemalla esimerkiksi osallistujien virkistys- ja harrastustoimintaa. Ryhmiin voidaan järjestää ammattilaisia kertomaan osallistujia kiinnostavista aiheista, kuten sairaudesta ja sen hoidosta. Toiminnalliset vertaistukiryhmät voivat järjestää erilaisia tapahtumia, kuten juhlia, teatterikäyntejä tai retkiä. Toiminnalliset vertaistukiryhmät ovat vapaamuotoisempia keskusteleviin vertaistukiryhmiin verrattuna. Jäseniä voidaan ottaa milloin tahansa toimintaan mukaan. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 56–58) Miehet usein kokevat toiminnallisen vertaistukitoiminnan enemmän omakseen keskusteluryhmien sijaan. Toiminnan kautta syntyy myös keskustelua, joten niitä ei voida täysin erottaa toisistaan. Miesten on todettu toivovan esimerkiksi saunailtoja, joissa asioista voi keskustella samaa sukupuolta edustavien kesken. Nämä miehet kokivat naisten verbaaliset taidot liian hyviksi tuodakseen omia näkemyksiä esille. Toiminnallisuutta kannattavat isät odottavat vertaistoiminnalta nimenomaan yhdessä tekemistä ja harrastamista. (Kinnunen, 2006, ss. 71–74, 83)

3.3.1 Vertaistukeen kohdistuvat odotukset ja haasteet

Ihmiset hakeutuvat vertaistuen piiriin saadakseen apua ja selviytyäkseen vaikeista elämäntilanteista (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 134). Irja Mikkosen Sairastuneen vertaistuki -tutkimuksessa käsitellään kuuden eri sairausryhmää edustavien odotuksia vertaistukeen liittyen. Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla oli sairausdiagnoosi, ja he osallistuvat viiteryhmiensä vertaistukiryhmiin. Tutkimus selvitti, että riippumatta sairaudesta ihmisten tuen tarpeet olivat samantapaisia. Tarpeet luokiteltiin eettisiin, sosiaaliturvaan sekä terveyteen ja kuntoutukseen liittyviin tarpeisiin. Eettisiksi tarpeiksi lukeutuvat kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen, henkisen tuen ja kunnioituksen saaminen, sairaudesta keskusteleminen, pelkojen voittaminen, sairauteen liittyvän häpeän tunteen poistaminen, turvallisuuden kokeminen, avun saaminen sekä elämänmuutoksen kykeneminen. Eettisiin tarpeisiin tutkimukseen osallistuneet kokivat saaneensa tukea ja apua vertaistuesta. Sosiaaliturvaan, terveyteen ja kuntoutukseen liittyvät tarpeet ovat palvelusuunnitelmista, palveluista, tuista ja toisten selviytymisestä saatu tieto sekä sopivan apuvälineen ja yhteisen kielen löytäminen. Kaikista muista saatuun tietoon oltiin tyytyväisiä, paitsi taloudellista tietoa vaativiin tarpeisiin. (Mikkonen, 2009, ss. 155–159)

Vertaistuen saaminen ei ole kuitenkaan itsestään selvä asia, sillä kaikille ei löydy sopivaa ryhmää tai tukea. Vertaistukea ei ole aina saatavilla, kun sitä tarvitsisi. Vertaistuki ei myöskään aina pysty vastaamaan tuen tarpeeseen ja tuomaan helpotusta tilanteeseen. Vertaistuesta ei aina olla tietoisia tai sen piiriin hakeutumiseen liittyy korkea kynnys. Syitä, miksi vertaistuen piiriin ei hakeuduta ovat muun muassa pelko leimaantumisesta, ennakkoluulot, epäluuloisuus ja sosiaalisten suhteiden vierastaminen. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 136–139) Vertaistukeen liittyviä haasteita tutkittiin Toivosen tutkielmassa. Huono ryhmädynamiikka sekä haasteet viestinnässä osallistujien kesken kuvailtiin negatiivisiksi puoliksi vertaistoimintaan liittyen. Erityisesti verkossa toimivissa ryhmissä toisten kommentit saatettiin helposti tulkita väärin. Haastateltavat kertoivat myös, että oikeanlaista vertaistukea voi olla vaikea löytää. Tähän liittyi koettua ulkopuolisuuden tunnetta, jos kokee ettei kuulu mihinkään tiettyyn ryhmään oman lapsen diagnoosin puolesta. (Toivonen, 2021, ss. 56–59)

Naisten on todettu hakeutuvan pienemmällä kynnyksellä vertaistuen piiriin. Osa miehistä saattaa kokea surusta puhumisen heikkouden osoituksena. (Mikkonen & Saarinen, 2018, s. 139) Vanhemmille tarkoitetuissa vertaistukiryhmissä isien on huomattu jäävän vähemmistöön. Tämä ei kuitenkaan johdu siitä, etteivät isät haluaisi keskustella, sillä isille suunnattuihin vertaisryhmiin osallistuneet isät ovat pitäneet tärkeänä erityisesti keskustelua ja kokemustenvaihtoa. Vertaistukiryhmä on koettu turvallisenä foorumina, jossa voi jakaa

vaikeitakin asioita. Iseille suunnattujen ryhmien sisällössä on hyvä ottaa huomioon miesten suurempi taipumus toiminnallisuuteen, mikä voi tarkoittaa esimerkiksi pelien tai retkeilyn lisäämistä ohjelmaan. Toiminnallisuuden ohella ryhmän aikatauluun olisi mahdutettava aikaa keskustelulle ja muulle yhdessäololle. (Katajisto ym., 2020, s. 51)

3.3.2 Vertaistuen monet muodot

Vertaistuki on monimuotoista, minkä vuoksi yksilöiden on mahdollista löytää omaan tilanteeseensa sopivin muoto (Terveyskylä, 2023c). Vertaistuki on keskeisessä roolissa esimerkiksi sopeutumisvalmennuksissa. Sopeutumisvalmennukset järjestetään ryhmämuotoisina, mikä luo mahdollisuuden tavata vertaisia. Valmennukset on suunnattu ihmisille ja perheille, joiden perheenjäsenellä on hiljattain todettu vamma, kehityshäiriö tai sairaus. Valmennuksien tavoite on nimensä mukaisesti auttaa sopeutumaan tilanteeseen ja kuntoutumaan siitä, sekä vähitellen suuntautua tulevaisuuteen. Kela, STEA ja terveydenhuollon organisaatiot kustantavat sopeutumisvalmennuksia, joita toteuttavat käytännössä järjestöt ja yleishyödylliset yhteisöt. (Anttila, 2020, s. 33)

Vertaistuen ulottuvuudet voidaan jakaa kolmeen pääulottuvuuteen, joita ovat varhainen ja ennaltaehkäisevä tuki, korjaava tuki ja kuntouttava tuki. Varhainen ja ennaltaehkäisevä tuki ehkäisee ongelmien syntymistä sekä jo ilmenneiden pahenemista. Mikäli henkilön tilanne ei vaadi ammattiapua, voi vertainen antaa toivoa ja uusia näköaloja tilanteen kanssa elämiseen. Vertaisten tarjoama tuki ja kokemustieto voivat auttaa lisäämään yksilön turvallisuuden tunnetta. Ennaltaehkäisevästä ja varhaisesta tuesta voi olla apua erilaisissa elämäntilanteissa, kuten juuri diagnosoidun sairauden kanssa tai riippuvuusongelmien alkuvaiheessa. Ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea tarjotaan muun muassa vertaistuen tiedostustilaisuuksissa, ensitietotapahtumissa ja sopeutumisvalmennuksissa, vertaistukihenkilön avulla sekä määräaikaissa vertaistukiryhmissä. Ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen piiriin pääsee helpommin kuin vertaisryhmiin, koska vertaisryhmiin pääsyä rajaa tapahtumasta kulunut aika. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 70–71)

Korjaavan ja kuntouttavan tuen välistä rajaa pidetään häilyvänä, koska ne molemmat voivat sisältää elementtejä toisistaan. Korjaavan vertaistuen tarve on pitkäkestoisempaa ja siihen voi sisältyä ammatillisuutta. Korjaavaa vertaistukea voidaan tarvita, mikäli yksilön elämässä tapahtuu jotain odottamatonta. Korjaavaa vertaistukea käyttävillä on usein esimerkiksi vakava fyysinen tai psyykinen sairaus. Korjaava vertaistuki onkin parhaimmillaan osana hoitopolkua. Järjestöt, palvelukeskukset ja kirkot ovat suurimpia korjaavan tukitoiminnan järjestäjiä. Järjestöillä on esimerkiksi vertaistukiryhmiä ja tukihenkilötoimintaa. Ryhmiin on

usein määriteltynä aika, kuinka kauan tapahtumasta on täytynyt kulua, jotta tuen vastaanottaja olisi valmiimpi toimimaan ryhmässä. Kuntouttava vertaistuki usein jatkaa siitä, mihin ammatillinen tuki tai määräaikainen vertaistuki päättyy. Monet vertaisryhmäläiset jatkavat tapaamisia vapaamuotoisesti. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 71–72)

Nykyaikana monelle helposti saavutettavissa olevat vertaistuen muodot löytyvät internetistä. Verkkovertaistuen merkitys on kasvanut huomattavasti ja usein, mitä harvinaisemmasta sairausryhmästä on kyse, sitä tärkeämpää verkossa tapahtuva yhteydenpito on. Vertaistuki voi toteutua verkossa esimerkiksi erilaisina ryhmä- ja yksityiskeskusteluina. (Harvinaiset-verkosto, n.d.) Internet voi toimia tietolähteenä, sosiaalisen kanssakäymisen foorumina ja sosiaalisen vahvistamisen mahdollistajana. Internetissä olevan vertaistuen piiriin on usein matalampi kynnys hakeutua kuin tukihenkilön tapaamiseen tai ryhmään osallistumiseen. Useassa internetistä löytyvässä ryhmässä on mahdollisuus esittää kysymyksiä kasvottomana, mikä voi olla monelle helpompaa kuin kahden kesken tavatessa tai ryhmässä. Internetistä löytyy runsaasti tietoa, mutta tieto voi olla sattumanvaraisempaa, koska kuka vain voi kirjoittaa internetiin esimerkiksi ilman asiaan paneutumista. Internetin ryhmien tarjoama tuki ei kuitenkaan aina riitä, vaan tarvitaan kasvokkaista vertaistukea. Internetin vertaistuki voi toimia rohkaisuna lähteä esimerkiksi vertaistukiryhmiin. (Mikkonen & Saarinen, 2018, ss. 118–120)

3.3.3 Vertaistuki erityislapsiperheille

Vertaistuki on erityislasten vanhemmille usein tärkeä voimavara (Anttila, 2020, s. 79). Vertaistuen koetaan vahvistavan erityislasten vanhempien vanhemmuutta (Kinnunen, 2006, s.73). Erityislapsen syntyessä perheeseen, perheen elämäntilanne muuttuu ja sen avuksi sekä uuden arjen rakentamiseksi perheet hakevat vertaistukea. Erityislasten vanhemmille järjestetään monimuotoista vertaistukitoimintaa, niin virtuaalista kuin fyysistä. (Särkikangas, 2022, s. 64) Särkikankaan tutkimuksen mukaan erityisperheiden vertaistuella hankitaan muilta samanlaisessa tilanteessa olevilta henkilöiltä tietoa esimerkiksi lapsen vammaan tai sairauteen sekä palveluihin liittyen. Huolimatta perheen ympärillä olevista ammattilaisista, tiedon etsintä ja kokonaiskuvan muodostaminen jää helposti vanhempien vastuulle. Tiedon etsintää hankaloittaa esimerkiksi hajallaan sijaitseva tieto sekä ammattilaisten tietämättömyys tai osaamattomuus jakaa tietoa. (Särkikangas, 2020, ss. 150, 155)

Romakkaniemen tutkielmaan osallistuneet erityislasten isät toivoivat kuulevansa vertaistuen mahdollisuudesta heti lapsen saadessa diagnoosin. Isät toivoivat saavansa vertaistukea erityisesti saman diagnoosin omaavan lapsen vanhemmilta. (Romakkaniemi, 2012, ss. 48,

57) Toivosen tutkielman mukaan erityisesti diagnosoinnin alkuvaiheessa vertaistukea kaivattiin diagnoosin ymmärtämiseen ja sen kanssa elämiseen, sekä myöhemmin erilaisissa elämän siirtymävaiheissa. Tutkielmaa varten haastatellut vanhemmat ohjautuivat vertaistuen piiriin itse erilaisten yhdistysten verkkosivujen kautta sekä ammattilaisten ohjaamana esimerkiksi synnytyssairaalassa. (Toivonen, 2021, s. 44)

Erityislusten vanhemmille vertaisten avulla voimaantumisen on tärkeää, koska se luo vanhemmille kokemuksen omasta pärjäävyydestä ja selviytymiskyvystä, mutta myös vahvistaa ajatusta lapsen kyvystä selvitä haasteista ja ongelmista (Anttila, 2020, s. 81). Vanhemman kokema huoli erityislapsen tulevaisuudesta nousee esiin Romakkaniemen Pro gradu -tutkielmassa. Tutkielmaan osallistuneet isät kuvailivat elämäntilanteen hyväksymisen ja uskon tulevaisuuden haasteista selviämiseen vahvistavan isyyttä (Romakkaniemi, 2012, s. 23). Vertaistuen avulla perheen sisäinen vuorovaikutus voi muokkautua niin, että erityislapsen asioista keskustellaan enemmän. Vanhemmat mieltävät myös luottamuksen tärkeäksi vertaistuen kannalta. Luottamus rakentuu vähitellen ja se voi samalla luoda pohjaa ystävyydelle vertaisten kanssa. Ystävyys muiden erityislusten vanhempien kanssa onkin usein koettu merkittäväksi, koska toiselle samassa tilanteessa olevalle vanhemmalle ei tarvitse kertoa perusteellisesti lapsen elämän eri vaiheista. Haasteeksi vertaistukiryhmissä voi muodostua perheiden ja lasten tilanteiden vertaileminen, joka voi johtaa syyllisyyden tunteisiin ja kysymyksiin, olisiko pitänyt tehdä jotakin toisin. (Anttila, 2020, ss. 81–82)

Erilaiset yhdistykset sekä liitot järjestävät vertaistukitoimintaa vanhemmille ja perheille. Tällaista toimintaa on esimerkiksi erilaiset tilaisuudet kuten harrasteryhmät, luennot ja virkistysviikonloput. (Särkikangas, 2020, s. 151) Erityislusten perheille järjestetty vertaistuki eriytyy monella tavalla, sillä järjestöt järjestävät toimintaa kohdentaen sen esimerkiksi lapsen sairauksiin tai vammaisuuden tyyppiin (Anttila, 2020, ss. 81–82). Vertaisten kanssa keskustelu on vanhempien keino purkautua sekä parantaa oloaan. Erityislusten vanhempien kokemukset järjestetystä vertaistuesta sekä sen merkityksestä ovat erilaisia ja joillekin sopivan vertaistuen löytäminen on haastavaa. Perheissä voidaan kohdata esimerkiksi tilanteita, joissa vertaistuen positiivinen vaikutus tunnustetaan, mutta osallistumisella voi olla negatiivinen vaikutus esimerkiksi äidin työmäärään. (Särkikangas, 2020, ss. 152, 156) Vanhempi voi myös esimerkiksi kokea jäävänsä ilman tunteiden käsittelyyn tarvitsemaansa tukea, mikäli vertaistukiryhmä keskittyy lapsen tilanteen ja sen haasteellisuuden käsittelyyn (Anttila, 2020, s. 81).

Vertaistukea vanhemmat löytävät yhä enemmän internetin välityksellä, sillä sosiaalisessa mediassa on monia erityislusten perheille tarkoitettuja keskustelupalstoja (Anttila, 2020, s.

79). Virtuaalista vertaistukea ylläpitävät usein yhdistykset, liitot tai vanhemmat itse. Mikäli lapselle on todettu harvinaislaatuinen sairaus, voi vertaisten tapaaminen olla haastavaa. Tällaisissa tapauksissa vanhemmat voivat rakentaa itse oman verkostonsa. Vanhempien itse muodostamia epävirallisia ryhmiä löytyy esimerkiksi Facebook-sivustolta. Ryhmät ovat usein yksityisiä, minkä vuoksi ne ovat turvallisia paikkoja jakaa omia kokemuksia, tietoa sekä esittää kysymyksiä muille vertaisille. Osa ryhmistä on salattuja, mikä puolestaan vaikeuttaa niiden löytämistä. Epävirallisten virtuaalisten vertaistukiryhmien tiedon oikeellisuudesta ja ajankohtaisuudesta ei ole myöskään aina takeita. (Särkikangas, 2020, ss. 152–153)

Internetistä saatava vertaistuki on kuitenkin tuonut helpotusta monen harvaan asutulla alueella elävän tilanteeseen, vaikka vertaisten löytäminen voi edelleen olla haastavaa. Koronaepidemian aikana, kun riskiryhmiin kuuluvien erityislasten perheet joutuivat elämään eristyneinä ulkomaailmasta, sosiaalisen median sekä verkon kautta välittyvän tuen roolit korostuivat merkittävästi. (Anttila, 2020, s. 80)

3.4 Aiempi tutkimustieto

Julkaistua tutkimustietoa erityislasten isien kokemuksista vertaistuesta sekä sen tarpeesta löytyy vielä vähän. Erityislapsen isänä olemista sekä vertaistuen merkitystä erityislapsen perheelle puolestaan on tutkittu. Anna Romakkaniemen Pro gradu -tutkielmassa käsitellään kehitysvammaisen lapsen isyyttä sekä isien saamaa tai toivomaa tukea kehitysvammaisen lapsen hoitoon. Tutkimusaineistoa kerättiin teemahaastattelulla, johon osallistui 13 kehitysvammaisen lapsen isää. Tutkimuksessa esitettyjen tulosten perusteella kehitysvammaisen lapsen isänä olemista kuvailtiin vahvistumisena ja kuormittumisena. Tulosten perusteella isät vahvistuivat hyväksymällä, kasvamalla, iloitsemalla arjen sujumisesta sekä lapsen kasvusta ja kehityksestä. Kuormittuvansa haastateltavat kokivat tulosten perusteella surutyön käynnistymisestä, arjen sujumattomuudesta sekä erilaisuuden kokemuksesta lapsen kasvussa ja kehityksessä. Vahvistumisen kokemukset innostivat isejä myös toimimaan vertaisena muille. Isät toivoivat kuulevansa vertaistuen mahdollisuudesta aiemmin. Vertaisvanhemmilta isät saivat tietoa käytännötilanteista, mutta toivoivat vertaistuen tulevan erityisesti vanhemmilta, joiden lapsilla on sama diagnoosi. (Romakkaniemi, 2012, ss. 2, 17, 21–22, 58, 61–62)

Anne Waldenin tekemässä tutkimuksessa tarkastellaan, mitä neurologisesti sairaan tai vammaisen lapsen perheen tukeminen on, ja miten lapsen sairaus ja vammaisuus vaikuttaa perheen selviytymiseen sekä sopeutumiseen. Usealla vammaisryhmällä on omat järjestönsä valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. Walden toteaa tutkimuksessaan, että palvelujen

järjestäminen ei ole lähtökohtaisesti ongelma vaan se, että löytävätkö tukea tarvitseva perhe heille sopivat palvelut ja tukimuodot. Tutkimuksessa selvitettiin, että neurologisesti sairaiden ja vammaisten lasten vanhemmista ainoastaan noin viidenneksellä oli kontakti yhdistyksiin tai järjestöihin, mutta vanhemmat mielsivät vertaistuen lähes yhtä tärkeäksi kuin lähipiiriltä saatavan tuen. Tutkimustulosten perusteella vertaistukitoimintaan mukaan lähtemiseen oli korkea kynnyks. Vanhemmat pelkäsivät muun muassa leimaantumista sekä sairauden julki tuloa. (Walden, 2006, ss. 20–21, 159)

Tuula Kinnusen pro gradu –tutkielmassa selvitettiin miten erityislasten vanhemmat ovat saaneet tukea vanhemmuuteensa vertaistukitoiminnasta sekä heidän antamiaan merkityksiä saamalleen vertaistuelle. Tutkimuksessa haastateltiin kahtatoista äitiä ja kuutta isää, jotka olivat osallistuneet aktiivisesti vertaistukitoiminnan eri muotoihin. Vertaistuen koettiin antavan mahdollisuus vertaisen löytämiseen. Vertaisryhmissä tarjoutui mahdollisuus jakaa erilaisia vaikeita tunteita, kuten syyllisyyttä, riittämättömyyttä, mutta myös hyväksyntää ja anteeksiantamista. Muiden vertaisten auttaminen koettiin voimaannuttavaksi ja merkittäväksi. Vanhemmuuden koettiin vahvistuvan asioiden yhteisen jakamisen myötä ja moni oli saanut vertaistukitoiminnasta ystäviä. (Kinnunen, 2006, s. 2)

Kinnusen tutkielmassa erityisesti isien kertomana korostui ajatus siitä, että haluaa luoda lapsilleen paremman lapsuuden, kuin itsellään on ollut. Vertaistukitoiminnasta haettiin niitä kasvatuksen ja toiminnan malleja, joita lapsuuden kodissa ei ollut. Haitallisista malleista haluttiin tietoisesti päästä eroon ja hakea tukea isyyteen muiden isien joukosta. Tarve toisten miesten tuelle ja ymmärrykselle tunnustettiin. Tutkimukseen osallistuneista miehistä suurin osa koki keskusteluryhmissä asioiden jakamisen luontevaksi ja olivat myös valmiita osallistumaan toimintaan ilman puolisoaan. Osa miehistä toivoi miehille suunnattuja omia saunailtoja, joissa asioista voisi keskustella omaa sukupuolta edustavien kesken. Nämä miehet kokivat naisten verbaaliset taidot liian hyväksi tuodakseen omia näkemyksiä esille yhteisissä keskusteluissa. Osa miehistä koki toiminnalliset vertaisillat selkeiden keskusteluryhmien sijaan enemmän omakseen. Toiminnan kautta syntyy kuitenkin keskustelua, joten niitä ei voida myöskään täysin erottaa toisistaan. Toiminnallisuutta kannattavat isät odottivat vertaistoiminnalta nimenomaan yhdessä tekemistä ja harrastamista. (Kinnunen, 2006, ss. 71–74, 82–83)

Emma Toivosen Pro gradu –tutkielma käsittelee kehitysvammaisten lasten vanhempien antamia merkityksiä vertaistuelle sekä vertaistukea tukimuotona muiden palvelujen rinnalla. Tutkimusta varten haastateltiin viittä vanhempaa, joista yksi oli isä. Vanhemmat ohjautuivat vertaistuen piiriin itse erilaisten yhdistysten verkkosivujen kautta sekä ammattilaisten

ohjaamana esimerkiksi synnytyssairaalassa. Kaikki kuuluivat useaan verkossa toimivaan vertaistukiryhmään, sillä lapsilla oli monia eri diagnooseja ja diagnooseille omia vertaistukiryhmiä. Yhtä osallistujaa lukuun ottamatta kaikki olivat osallistuneet myös kasvokkain tapahtuvaan vertaistukitoimintaan, kuten sopeutumisvalmennukseen tai Tukiliiton ja Leijonaemojen järjestämiin kokoontumisiin ja viikonlopputapahtumiin. (Toivonen, 2021, ss. 2, 35, 44)

Toivosen tutkielman haastateltavat kokivat voivansa jakaa vertaisille erilaisia asioita mitä muille. Vertaisryhmän kuvailtiin muodostavan turvallisen tilan jakaa kehitysvammaisen lapsen kanssa elettyä arkea. Tärkeänä nähtiin jaettu kokemus ja sen myötä mahdollistuva avoin asioista kertominen. Vertaisten ymmärrys ja yhteisöllisyys koettiin tärkeäksi. Vertaistuen kautta koettiin saatavan arkisia vinkkejä sekä virallista tietoa esimerkiksi KELA – asioihin ja muihin palveluihin liittyen. Vastauksista kävi ilmi, että neuvoa on usein helpompi kysyä vertaistukiryhmästä kuin ammattilaisilta. Osa koki vertaistuen tärkeämpänä tuen muotona kuin ammattilaisilta saatavan avun. Muiden auttaminen koettiin tärkeäksi ja omalla kokemuksella haluttiin auttaa muita selviytymään paremmin. Vertaistuen kuvailtiin antavan perspektiiviä omaan tilanteeseen. (Toivonen, 2021, ss. 45–50, 55)

Vuosina 2018–2020 toimi Miessakit ry:n sekä Setlementti ry:n järjestämä Isän näköinen -hanke, jonka tavoitteena oli vahvistaa miesten tasavertaista asemaa kasvattajana ja vanhempana yhteiskunnassa. Hankkeessa keskityttiin erityisesti haastavassa elämäntilanteessa oleviin isihin. Hankkeen tuotoksena koostettiin Isätyökirja, sekä Isätyön huoneentaulu. Lisäksi hankkeen aikana järjestettiin koulutuksia isien kohtaamisesta eri alojen ammattilaisille. (Miessakit ry, n.d.) Isätyökirjassa kerrotaan muun muassa isyydestä ja isyyden roolista suomalaisessa yhteiskunnassa, isyydelle tyypillisistä haasteista, isien tukemisesta palveluissa sekä isille suunnatusta vertaistoiminnasta (Katajisto, ym., 2020, s. 4–5).

4 Tutkimusaineisto ja menetelmät

Opinnäytetyöllä halutaan selvittää, millainen toiminta palvelisi erityislasten isejä vertaistuen näkökulmasta parhaiten. Tarkoituksena on tutkia erityislasten isien kokemuksia vertaistuesta sekä sen mielekkyydestä ja tarpeesta. Leijonaemot ry voi hyödyntää tuloksia isille suunnitellun toiminnan kehittämisessä. Tässä luvussa avataan tarkemmin opinnäytetyön toteutuksen eri vaiheita. Opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus toteutettiin keräämällä tutkimusaineistoa kyselylomakkeella. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään tarkemmin

tutkimustehtävää ja tutkimuskysymyksiä. Lisäksi luvussa käsitellään aineiston hankintaa ja aineiston analyysiä sekä tutkimuksen eettisyyttä ja kestäväen kehityksen näkökulmaa.

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävän aihe muovautui työelämäyhteistyön tarpeesta. Leijonaemot ry:n järjestämä vertaistukitoiminta on suunnattu kaikille vanhemmille. Järjestettyyn toimintaan on isien osallisuuden huomattu olevan merkittävästi vähäisempää äitien osallisuuteen verrattuna. Tutkimuksen tarkoituksena onkin selvittää erityislasten isien kokemuksia vertaistuen tarpeesta sekä mielekkäästä vertaistukitoiminnasta. Tutkimuksesta saatujen tulosten avulla Leijonaemot ry saa tietoa siitä, mitä erityislasten isät pitävät tärkeänä vertaistuessa, ja millainen toiminta mahdollisesti innostaisi heitä osallistumaan enemmän. Leijonaemot ry voi hyödyntää tutkimuksesta saatua tietoa vertaistukitoiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

Opinnäytetyölle muotoutui kaksi tutkimuskysymystä. Tutkimuskysymyksillä pyritään selvittämään erityislasten isien näkökulmasta heidän kokemuksiaan järjestetystä vertaistukitoiminnasta sekä sen tarpeesta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten erityislasten isät kokevat vertaistuen tarpeen?
2. Millaisen vertaistukitoiminnan erityislasten isät kokevat mielekkääksi?

4.2 Aineistonhankinta kyselylomakkeella

Aineiston hankinta toteutettiin kyselylomakkeella. Kyselylomake on tavallisin määrällisen tutkimusmenetelmän aineistonkeruun tapa ja sen suunnittelua voidaan pitää yhtenä tutkimuksen perustana. Kyselylomaketutkimuksessa vastaaja vastaa kirjallisesti hänelle esitettyihin kirjallisiin kysymyksiin. Kyselylomakkeella voidaan kerätä aineistoa suurelta ja hajallaan olevalta joukolta ihmisiä. (Vilkkä, 2015, s. 94) Kyselylomake valittiin aineistonhankinnan menetelmäksi, sillä haluttiin selvittää mahdollisimman monen erityislapsen isän kokemuksia mielekkääseen vertaistukeen ja sen tarpeeseen liittyen. Kysely toteutettiin Webropolilla. Tutkimukseen osallistumisen kynnys tuotiin kyselyä suunniteltaessa mahdollisimman alhaiseksi tekemällä siitä lyhyt ja mahdollisimman helposti vastattava. Leijonaemojen aiemmin toteuttamien kyselyjen perusteella oli todettu, että

avoimiin kysymyksiin on haasteellista saada vastauksia, minkä vuoksi niitä valittiin kyselyyn mahdollisimman vähän.

Tyypillisimpänä kyselylomakkeen haittana voidaan pitää riskiä siitä, että vastausprosentti jää alhaiseksi. (Vilkkä, 2015, s. 94) Vastausprosentin alhaiseksi jääminen oli tutkimuksen aineistonhankinta menetelmän valinnassa suurin huolenaihe. Leijonaemojen aiempien kyselyjen perusteella oli todettu, että isä -jäseniltä ei ole saatu paljoa vastauksia kyselyihin. Huolta perusteli myös aiempien tutkimuksen tulokset, kuten Strömin ja Riihiluoman opinnäytetyö Leijonaemot ry:n jäsenille. Heidän tutkimuksensa kyselyyn vastasi 54 jäsentä, joista kaikki olivat äitejä (Ström & Riihiluoma, 2021, s.17). Leijonaemoihin kuuluu noin 390 miesjäsentä, joille kaikille ei kuitenkaan ole lupaa lähettää sähköpostia. Leijonaemoilta saadun alustavan arvion mukaan tutkimuksen kyselyyn olisi voinut olla mahdollista saada noin 20 vastausta.

Kyselylomake voi sisältää monivalintakysymyksiä, avoimia tai sekamuotoisia kysymyksiä. Monivalintakysymykset ovat usein suljettuja ja strukturoituja kysymyksiä, joissa vastaajalle annetaan valmiit vastausvaihtoehdot. Monivalintakysymyksissä kysymysmuoto on vakioitu eli kaikilta vastaajilta kysytään sama asiasisältö täysin samalla tavalla. Standardoiduilla kysymyksillä pyritään vertailukelpoisuuteen. Avoimissa kysymyksissä vastaamista rajataan vähän, jonka avulla pyritään saamaan vastaajilta spontaaneja mielipiteitä. Sekamuotoisissa kysymyksissä vastausvaihtoehdoista osa on annettu vastaajalle valmiiksi, mutta mukana on yksi tai useampi avoin kysymys. Sekamuotoisia kysymyksiä on hyvä hyödyntää, mikäli kaikkia vastausvaihtoehtoja ei tiedetä. (Vilkkä, 2015, ss. 94, 106) Mielipiteiden kartoittamiseen suositetaan Likert-asteikkoa, jossa vastaaja saa valita kysymykselle parhaiten omaa mielipidettään kuvaavan vaihtoehdon usein viidestä eri vaihtoehdosta. Vaihtoehdoissa on usein valittavana samaa mieltä ja eri mieltä, sekä vaihtoehdot niiden väliltä, kuten en osaa sanoa. (Valli, 2015, s. 227) Tutkimuksen kyselyyn valittiin avoimien kysymysten lisäksi strukturoituja monivalintakysymyksiä, sekamuotoisia ja Likert-asteikon sisältäviä kysymyksiä. Strukturoidut kysymykset valikoitiin kyselyyn erityisesti sen vuoksi, että vastaajan on helppo ja nopea vastata niihin. Sekamuotoisia kysymyksiä tarvittiin monivalintakysymysten lisäksi, sillä vastaajalle haluttiin antaa mahdollisuus vastata sellaisia asioita, joita ei vastausvaihtoehdoissa muutoin ollut. Likert-asteikko valittiin sen helpon vastattavuuden vuoksi ja soveltuvuuden mielipiteiden kartoittamista varten.

Tutkimussuunnitelma ja kyselylomake kietoutuvat yhteen tutkimusprosessissa.

Kyselylomakkeen tulisi aina vastata tutkimussuunnitelmassa ilmenevään tutkimustehtävään.

Kysymykset tulisi muotoilla niin, että ne ovat vastaajalle tuttuja, minkä vuoksi kysymyksiä

suunniteltaessa kohderyhmän tuntemus on tärkeää. (Vilka, 2015, ss. 101, 105, 107) Ennen aineistonhankinnan aloittamista kyselyn kysymykset ja vastausvaihtoehdot valmisteltiin aiempaan tutkimustietoon pohjaten sekä tutkimuksen tutkimuskysymyksiin vastaaviksi. Leijonaemot ry:n tiimi sai kommentoida kyselyä, minkä pohjalta muutamaan kysymykseen tehtiin muokkauksia. Kyselyn jokainen kysymys käytiin useaan kertaan läpi tarkastaen, että kysymykset ovat oleellisia tutkimustehtävän ratkaisemiseksi. Kyselylomakkeen sisältö on nähtävissä liitteessä 2. Kysely, saatekirje ja tietosuojailmoitus oli ennen aineiston hankinnan aloittamista kommentoitavana opinnäytetyöryhmässämme sekä opinnäytetyötä ohjaavalla opettajalla. Kysely todettiin toimivaksi, minkä jälkeen aineistonhankinta aloitettiin.

Määrällisessä tutkimuksessa tutkittavasta kohderyhmästä käytetään nimitystä perusjoukko ja tutkittavasta kohteesta nimitystä havaintoyksikkö. Tutkimuksen otannan valinnassa kiinnitetään huomiota muun muassa aineiston arvioituun määrään. Kokonaisotannassa koko perusjoukko otetaan mukaan tutkimukseen. (Vilka, 2015, s. 98). Tutkimuksen perusjoukko on erityislusten isät ja havaintoyksikkö kyselyyn vastannut erityislapsen isä. Tutkimuksessa käytettiin kokonaisotantaa, jolloin kaikilla Leijonaemojen postituslistalla mukana olevilla tai somea seuraavilla erityislusten isillä oli mahdollisuus osallistua tutkimukseen. Kyselyä jaettiin sähköpostitse Leijonaemot ry:n isäjäsenille, vapaaehtoisille sekä sosiaaliseen mediaan. Aineistonkeruu aloitettiin 8.11.2023, jolloin kysely jaettiin Leijonaemojen vapaaehtoisten ryhmään. Vapaaehtoisten ryhmässä on isiä ja äitejä, jotka ovat kouluttautuneet Leijonaemojen vapaaehtoisiksi. Äitejä pyydettiin motivoimaan puolisojaan vastaamaan kyselyyn. Viikon kuluttua aineistonkeruun aloittamisesta kysely jaettiin Leijonaemojen sähköpostituslistalla oleville isäjäsenille. Alkuperäisen suunnitelman mukaan aineistonkeruu oli tarkoitus lopettaa kahden viikon jälkeen eli 22.11.2023, mutta vähäisen vastausmäärän vuoksi aineistonhankintaa pidennettiin vielä viikolla. Pidennyksen yhteydessä kyselyä jaettiin vielä Leijonaemojen sosiaalisessa mediassa, sekä muistuteltiin kyselyyn vastaamisesta sähköpostitse sekä sosiaalisen median kautta. Kysely suljettiin 1.12.2023.

Kyselyyn vastanneiden määrää nimitetään toteutuneeksi otokseksi, mutta se ei yksinään riitä otoksen arviointiin. Arvioinnissa tulee huomioida, kuinka kyselyyn on vastattu. Mikäli kyselyyn on vastattu puutteellisesti, voidaan tuloksissa ottaa huomioon vain ne kysymykset, joihin vastaaja on vastannut asianmukaisesti. Mikäli vastausprosentti jää alhaiseksi voidaan puhua tutkimusaineiston kadosta. (Vilka, 2015, ss. 94, 100–101). Toteutunut otos oli kokonaisuudessaan kymmenen erityislapsen isää. Kysely oli rakennettu niin, ettei se sisältänyt pakolliseksi merkittyjä kysymyksiä, minkä myötä vastaajalla oli mahdollisuus vastata vain muutamaan kysymykseen. Päädyimme tällaiseen ratkaisuun, sillä tiesimme, että kyselyyn voi olla vaikeaa saada vastauksia ja halusimme maksimoida kyselyyn vastaamisen

helppouden sekä minimoida keskeytyneiden vastausten määrän. Kysymyksiin tuli vaihtelevasti yhdestä kymmeneen vastausta ja tulosten raportoinnissa vastanneiden määrä ilmoitetaan kysymyskohtaisesti.

4.3 Tilastollisesti kuvaava analyysi ja teemoittelu

Kyselylomakkeessa on erilaisia kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja, mikä vaikutti aineiston analyysimenetelmän valintaan. Monivalintakysymysten sekä sekamuotoisten kysymysten analyysimenetelmänä käytettiin tilastollisesti kuvaavaa analyysiä. Tilastollisesti kuvaava analyysi on tyypillinen määrällisen tutkimuksen analysointimenetelmä. Sillä voidaan havaita aineistosta määriä, yleisyyttä ja jakautumista luokkiin. Tilastollisesti kuvaavaan analyysiin kuuluu myös tulosten graafinen havainnollistaminen. (Koppa, 2021) Tilastollisesti kuvaavalla analyysillä pyritään kuvailemaan jonkin määrällisen muuttujan jakaumaa tai useamman muuttujan yhteisvaihtelua. Tilastollisesti kuvaavan analyysin tavoitteena ei ole tehdä yleistyksiä laajempaan perusjoukkoon. (Mattila, n.d.)

Vastausajan päätyttyä kyselylomake suljettiin ja Webropolin tekemä koonti sekä laskelmat vastauksista ajettiin Word tiedostolle. Tulosten analyysissä hyödynnettiin Webropolin tekemän tulosraportin tietoja. Hyödynnetyt tiedot olivat kysymyksittäin vastaajien määrä peruslukuina, sekä vastausten jakautuminen monivalintakysymyksissä peruslukuina ja prosentteina. Muita nähtävissä olevia numeerisia tietoja olivat muun muassa Likert-asteikko kysymyksissä väittämien keskiarvot ja mediaanit, joita ei hyödynnety tulosten analyysissä. Ajattelimme, etteivät ne tuo juurikaan lisäarvoa tulosten tulkintaan tai analyysiin, sillä aineiston pienen koon vuoksi tulosten jakautuminen on helppo hahmottaa peruslukuina, prosentteina sekä kuvioina. Sekamuotoisten kysymysten avoimet vastauskohdat kuvaillaan tuloksissa kirjallisesti. Webropolin kautta saadussa raportissa tulokset oli esitetty myös graafisesti kuvina ja kaavioina. Tutkimustulosten kannalta tärkeimpiä graafisia tuotoksia otettiin käyttöön tutkimuksen tuloksen raportoinnin tueksi ja havainnollistamiseksi.

Avoimia vastauksia analysoitiin laadulliselle tutkimukselle tyypillisen teemoittelun avulla. Teemoittelulla erotellaan aineistosta tutkimusongelmaan vastaavat tai sen kannalta oleelliset aiheet eli teemat. Aineistosta poimitaan usein esiintyviä aiheita ja ne jaotellaan aiheiden perusteella muodostuviksi teemoiksi. Teemoittelussa tärkeää on teemojen muodostaminen aineiston perusteella, eikä siihen saisi vaikuttaa tutkijan omat ennakoasenteet. (Juhila, n.d.) Avoimet kysymykset eivät automaattisesti tarkoita, että kyselyssä tulisi käyttää laadullista tutkimusmenetelmää, sillä ne voidaan käsitellä jälkikäteen numeerisesti (Vilka, 2015, s. 106). Tutkimuksessa päädyttiin hyödyntämään teemoittelua, sillä avoimiin kysymyksiin

tulleen vastausmäärän ja -laadun perusteella niistä saatiin siten hyöty parhaiten irti. Vastaukset olivat laadultaan lyhyitä, joissa tarvittava tieto oli ytimekkäästi kerrottu. Avoimiin kysymyksiin tullut vastausmäärä vaihteli yhdestä kahdeksaan vastaukseen. Vastauskohtia, joihin tuli vain yksi vastaus ei teemoiteltu, vaan kuvattiin vastauksen sisältö tulosten tekstissä muuten. Avoimiin kysymyksiin tulleista vastauksista poimittiin kysymykseen vastaavat teemat ja muodostettiin niille yläkäsitteet. Yläkäsitteiden alle tuli kuhunkin yhdestä kolmeen vastausta.

4.4 Opinnäytetyön eettisyys ja kestävyys

Tutkimuksen toteuttamisessa on kiinnitettävä huomiota tutkimusetiikan eli tieteellisen käytännön noudattamiseen (Vilka, 2015, s. 41). Tutkimuksessa noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita; luotettavuutta, rehellisyyttä, arvostusta ja vastuunkantoa (Keiski ym., 2023, ss. 11–12). Tutkimusta varten hankittiin asianmukainen tutkimuslupa ja kyselyyn vastaavia henkilöitä tiedotettiin aineiston keruuseen ja tutkimukseen osallistumiseen liittyvistä asioista kyselyn saatetextissä. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, mikä kunnioittaa ihmisen itsemääräämisoikeutta. Tutkittavilla oli myös mahdollisuus keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa. Kyselyssä ei kerätty mitään henkilötietoja, mutta mikäli niitä olisi aineistoon päätyntä, olisi aineisto anonymisoitu. Ennen aineiston keruuta sovittiin aineiston omistus- ja käyttöoikeuksista, käsittelystä ja säilyttämisestä yhteistyötahon Leijonaemot ry:n kanssa. Tutkimuksessa noudatetaan tietosuojalainsäädäntöä sekä salassapitoon, luottamuksellisuuteen ja vaitioloon liittyviä velvoitteita (Keiski ym., 2023, ss. 13–14). Opinnäytetyön aineistoa varten laadittiin aineistohallintasuunnitelma, jossa on määritelty, että anonymisoitu aineisto siirtyy Leijonaemot ry:n haltuun mahdollisia jatkotutkimuksia varten. Aineistoa varten tehtiin tietosuojailmoitus, vaikka kyselyssä ei ole tarkoituksena kerätä mitään tunnistetietoja.

Kyselylomaketta jaettiin muun muassa Leijonaemot ry:n sähköpostituslistalla oleville isäjäsenille sekä Leijonaemojen sosiaalisessa mediassa. Tällöin on varmistettava, että perusjoukkoon kuuluvilla on mahdollisuus käyttää internetiä sekä sähköpostia. Sähköposti- ja internetkyselyyn liittyy tutkimuseettisiä ongelmia, sillä vastaajien anonymiteettien turvaaminen on haastavaa. Vastaajan identiteetti paljastuu jo usein sähköpostiosoitteesta ja internetissä vastanneen tietokone on mahdollista paikallistaa sen IP-numeron perusteella. (Vilka, 2015, s. 95) Opinnäytetyön tilaaja Leijonaemot ry jakoivat kyselyä sähköpostitse, joten tutkimuksen tekijät eivät ole tietoisia vastaajien sähköpostiosoitteista. Webropol-kyselylomakkeessa käytettiin asetuksena anonymisointia, joka tarkoittaa, että vastaajien

vastaukset eivät ole yhdistettävissä heidän sähköpostiosoitteisiinsa. Vastaajien anonymiteetin säilyttäminen vaikuttaa kyselyn luotettavuuteen, koska ei voida olla täysin varmoja, että ainoastaan erityislasten isät ovat vastanneet kyselyyn.

Tutkimuksessa viitataan hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti muihin tutkimuksiin ja lähteisiin. Tutkimusta varten kerättyä aineistoa säilytetään aineistohallintasuunnitelman mukaisesti. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan niin, että sitä pääsee vapaasti lukemaan ja hyödyntämään, mikä lisää kulttuurista kestävyyttä. Tutkimuksen tekeminen ei tuota materiaalista hävikkiä, mikä on hyvä kestävä kehitys ajatellen. Tutkimus tukee myös sosiaalista kestävyyttä, sillä tutkimuksella pyritään vaikuttamaan erityislasten isille suunnattujen vertaistukipalvelujen kehitykseen. Nyky-yhteiskunnassa isien merkitys lapsen kasvatuksessa sekä tasavertaisena vanhempana tunnustetaan paremmin, jonka vuoksi on tärkeää suunnata palveluita myös heidän tarpeisiinsa. Paremmat palvelut lisäävät isien hyvinvointia ja osallisuutta ja näiden on todettu olevan yhteydessä koko perheen hyvinvointiin (Katajisto, ym., 2020, s. 17). Lisäksi tutkimus tukee taloudellista kestävyyttä, sillä vertaistukitoiminnalla voidaan auttaa ihmisiä ennalta ehkäisevästi (Salonen, 2012, s. 13). Vertaistuki on sosiaalista tukea, joka on yksi keskeisimpiä terveyttä ylläpitävistä tekijöistä (Kinnunen, 2006, s. 34). Mikäli erityislapsen vanhempi pääsee ajoissa vertaistuen piiriin ja kokee saavansa riittävästi tukea omiin tarpeisiinsa, voi vertaistuella olla suuri vaikutus esimerkiksi vanhemman omaan palvelupolkuun, mikä voi osaltaan vähentää julkisten palveluiden käyttöä. Vertaistuesta saa myös selviytymiskeinoja sekä tietoa esimerkiksi erilaisista palveluista, joka puolestaan voi nopeuttaa oikeiden palveluiden piiriin pääsemistä.

5 Tulokset

Tutkimuksen tulokset kuvataan seuraavaksi tutkimuskysymyksittäin. Kyselyyn vastasi yhteensä kymmenen isää, mutta vastanneiden määrä vaihtelee kysymyksittäin ja tämä on huomioitu jokaisen kysymyksen kohdalla ilmoittamalla vastanneiden määrä. Tulosten raportoinnissa jokaiseen kyselylomakkeen kysymykseen tulleet vastaukset käydään läpi. Raportoinnissa hyödynnetään lisäksi graafisia kuvia, mikä havainnollistaa vastausten jakautumista.

5.1 Miten erityislasten isät kokevat vertaistuen tarpeen?

Kyselyn alussa kartoitettiin, kuinka moni vastaajista on osallistunut Leijonaemojen vertaistukitoimintaan. Kymmenestä vastaajasta suurin osa eli 60 % ei ole osallistunut Leijonaemojen järjestämään vertaistukitoimintaan, kun taas 40 % vastaajista on osallistunut. Kyselyssä selvitettiin myös osallistuvatko erityislasten isät johonkin muuhun kuin Leijonaemojen järjestämään vertaistukitoimintaan, ja jos osallistuvat niin mihin. Kysymyksen muoto oli avoin ja siihen vastasi kahdeksan isää. Saaduista vastauksista muodostettiin teemoittelun avulla kolme teemaa: diagnoosipohjainen vertaistukitoiminta, yli diagnoosirajojen toimivat vertaistukiryhmät sekä osallistumattomuus. Muodostuneet teemat näkyvät kuvassa 1. Kolme vastaajista on osallistunut diagnoosipohjaiseen vertaistukitoimintaan kuten CP-liiton, PAUT:n järjestämät isien sauna -tilaisuuksiin tai pro nepsy ja autismikirjon Facebook ryhmiin. Kaksi vastaajaa on osallistunut vertaistukiryhmiin, jotka toimivat yli diagnoosirajojen, näitä olivat MLL ja Erityislasten omaiset ELO ry:n järjestämään toimintaan. Loput kolme vastannutta ei ole osallistunut muiden tahojen järjestämään vertaistukitoimintaan.

Kuva 1 Mihin muuhun kuin Leijonaemojen järjestämään vertaistukitoimintaan isät osallistuvat?

Osallistutko muuhun kuin Leijonaemojen järjestämään vertaistukitoimintaan?

Diagnoosipohjainen vertaistukitoiminta	CP-liitto Pro nepsy ja autismikirjon Facebook ryhmät PAUT:n järjestämät isien sauna -tilaisuudet
Yli diagnoosirajojen toimiva vertaistukitoiminta	Erityislasten omaiset ELO ry Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Osallistumattomuus	En En En osallistu

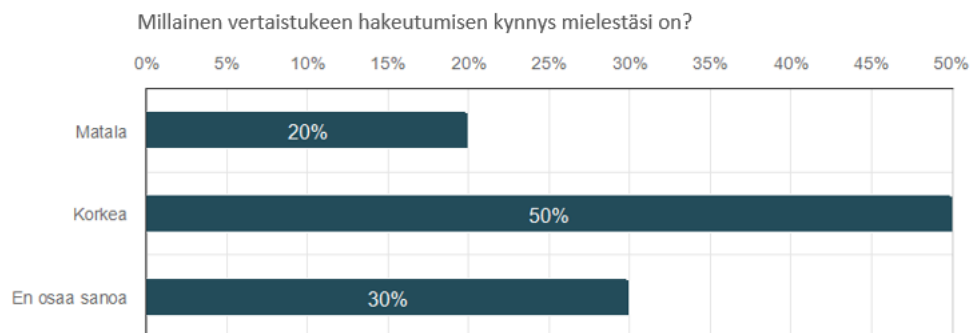
Kyselyssä selvitettiin isien syitä vähäiseen osallistumiseen Leijonaemojen vertaistukitoimintaan. Kysymykseen vastasi kahdeksan isää. Vastaajista 2 eli 25 % koki, että mielekästä vertaistukitoimintaa ei ole tarjolla. Toiset 25 % vastasivat aikataululliset haasteet negatiivisesti vaikuttaviksi tekijöiksi vertaistukitoimintaan osallistumiseen. Neljä vastaajista eli 50 % vastasi syyksi muut syyt. Muiksi syyksi vastaajat nimesivät aktiivisen vertaistukitoiminnan puutteellisuuden omalla asuinalueella sekä ryhmämuotoisen toiminnan

epämielekkyyden. Joku vastaajista ei osallistu vertaistukitoimintaan, koska ei ole vielä päässyt vertaistukiryhmään, kun taas toinen kokee osallistumattomuuden syyksi sen, että ei tiedä, mistä vertaistukitoiminnassa on kyse.

Vertaistuen piiriin päätymistä kartoitettiin kyselyssä. Kysymykseen vastasi seitsemän erityislapsen isää. Puolison rooli vertaistuen piiriin hakeutumisessa oli merkittävä. 71,4 % eli viisi vastaajista on vertaistuen piirissä puolison ansiosta. Yksi vastaajista on hakeutunut vertaistuen piiriin läheisen avustuksella ja yksi ei ole vertaistuen piirissä ollenkaan.

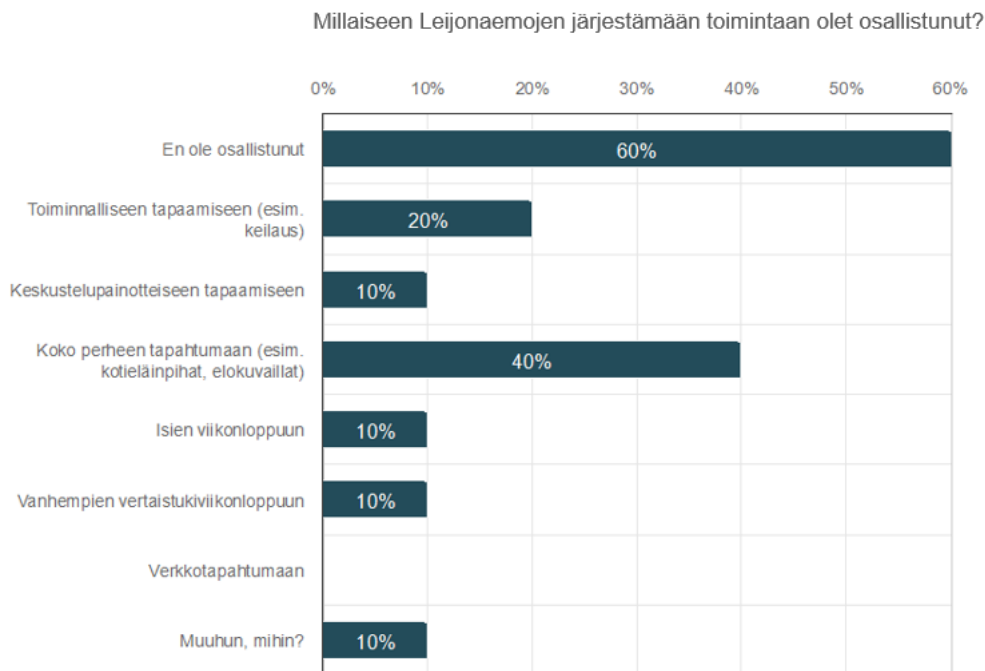
Koko kyselyyn vastanneista kymmenestä erityislapsen isästä 50 % kokivat vertaistukeen hakeutumisen kynnyksen korkeana, mitä havainnollistaa kuva 2. Ainoastaan kaksi koki kynnyksen olevan matala ja kolme ei osannut sanoa, onko kynnys matala vai korkea. Kyselyssä kartoitettiin avoimella kysymyksellä tekijöitä, jotka madaltaisivat kynnystä vertaistukitoimintaan osallistumiseen. Vastaukset analysoitiin teemoittelulla ja teemoiksi, jotka madaltaisivat vertaistukitoimintaan osallistumisen kynnystä. Teemoiksi muodostuivat ryhmän toiminnallisuus, vapaa pääsy, positiivinen ilmapiiri, ryhmässä olevat tutut ihmiset sekä lapsen tilanteen hyväksyminen.

Kuva 2. Vertaistukeen hakeutumisen kynnys erityislasten isien näkökulmasta

Leijonaemojen järjestämään toimintaan ei ole osallistunut 60 % eli kuusi kyselyyn vastanneista. Eniten isät ovat osallistuneet erilaisiin koko perheen tapahtumiin, kuten kotieläinpiha -päiviin tai elokuvailtoihin. Kaksi isää on osallistunut johonkin toiminnalliseen tapahtumaan. Keskustelupainotteiseen tapaamiseen, isien viikonloppuun ja vanhempien vertaistukiviikonloppuun on tullut yksi vastaus kuvan 3 mukaan. Yksi isästä on osallistunut muuhun toimintaan, jonka vastaaja on nimennyt isien illaksi. Yksikään isästä ei ole osallistunut verkkotapahtumaan.

Kuva 3. Millaiseen Leijonaemojen toimintaan erityislasten isät ovat osallistuneet?

Erityislasten isiltä kysyttiin, millaiseen vertaistukitoimintaan he haluaisivat osallistua. Kysymykseen vastasi kuusi erityislapsen isää. Vastauksista muodostui teemoittelua hyödyntäen viisi erillistä teemaa: isien viikonloput, vanhempien yhteinen toiminta, perheen yhteinen toiminta, Facebook -ryhmä sekä brunssitapahtuma.

Erityislasten isien kokemuksia vertaistuesta saatuihin hyötyihin kartoitettiin Likert-asteikon sisältävällä kysymyksellä. Vastajailla oli mahdollisuus valita omaa mielipidettään lähinnä oleva vaihtoehto eri väittämien kohdalta asteikolla täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Kysymykseen vastasi yhdeksän vastaajaa ja vastauksia havainnollistaa kuva 4.

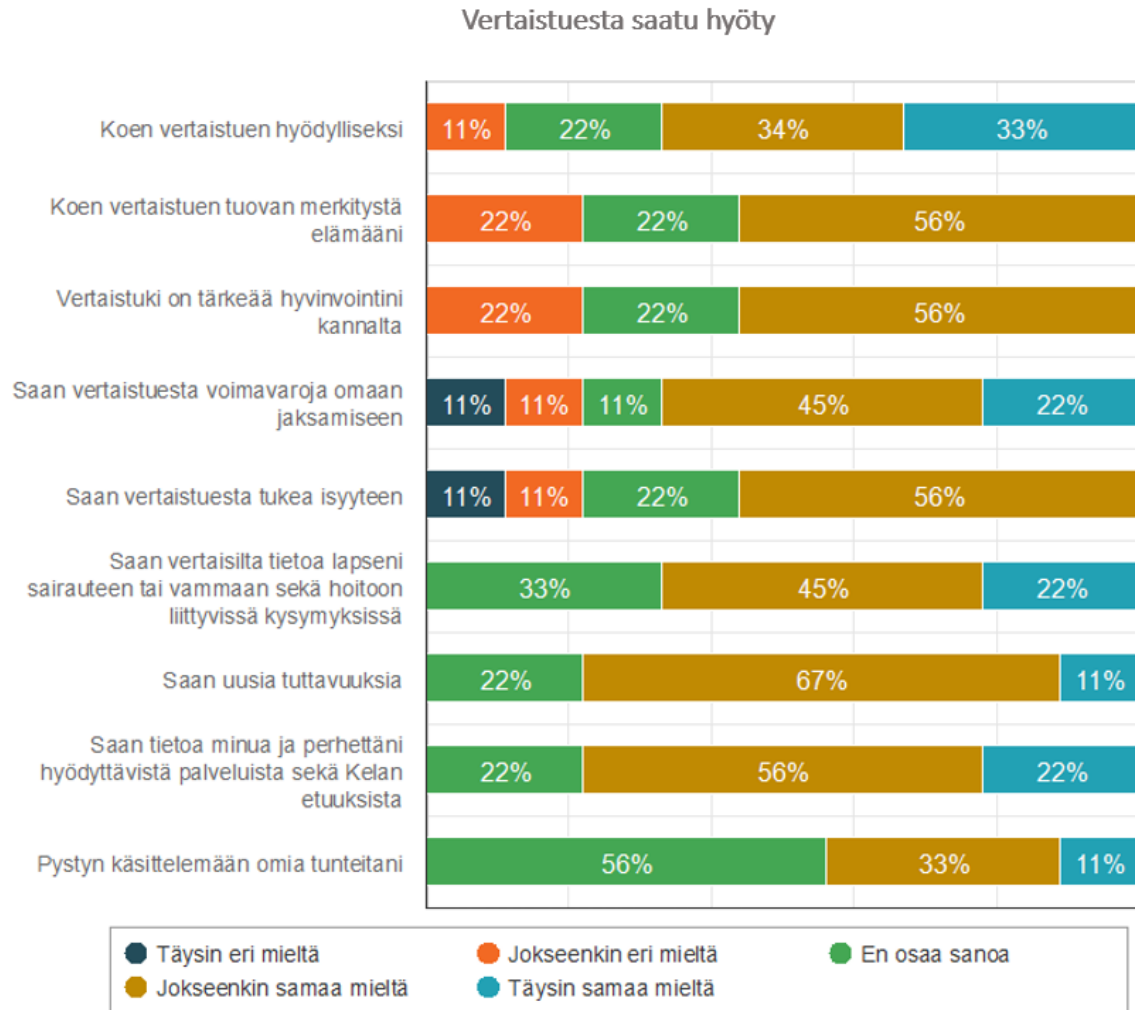
Vastaajat arvioivat olevansa jokseenkin (34 %) tai täysin (33 %) samaa mieltä siitä, että kokevat vertaistuen hyödylliseksi. Yksittäinen vastaaja ei koe vertaistukea niinkään hyödyllisenä ja 22 % vastaajista kokee, ettei osaa arvioida vertaistuen hyödyllisyyttä. Yli puolet vastaajista (56 %) kokee olevansa jokseenkin samaa mieltä siitä, että vertaistuki tuo heille merkitystä elämään sekä siitä, että vertaistuki on tärkeää heidän hyvinvointinsa kannalta. Väittämien kanssa jokseenkin eri mieltä ovat kaksi vastaajaa ja loput kaksi kokevat, etteivät osaa arvioida tuoko vertaistuki heidän elämäänsä merkitystä tai onko vertaistuki tärkeää heidän hyvinvointinsa kannalta.

Vastauksissa ilmenee hajontaa, kun kyselyssä kysyttiin tuoko vertaistuki vastaajalle voimavaroja hänen omaan jaksamiseensa. Vastaajista 45 % oli jokseenkin ja 22 % täysin samaa mieltä siitä, että vertaistuki tuo voimavaroja heidän jaksamiseensa. Yksi vastaajista koki olevansa täysin eri mieltä siitä, että vertaistuki toisi hänelle lisää voimavaroja, sekä toinen jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Yksittäinen vastaaja ei osannut arvioida tuoko vertaistuki hänen elämäänsä lisää voimavaroja.

Yli puolet vastaajista (56 %) koki olevansa jokseenkin samaa mieltä siitä, että saa vertaistuesta tukea omaan isyyteensä. Yksittäiset vastaajat kokivat olevansa täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, että saisivat vertaistuesta tukea isyyteensä. Vastaajista 22 % koki ettei osaa sanoa. Isät kokivat pääosin saavansa vertaisilta tietoa lapsensa sairauteen tai vammaan sekä hoitoon liittyvissä kysymyksissä. Väittämästä täysin samaa mieltä oli 22 % vastaajista sekä jokseenkin samaa mieltä 45 % vastaajista. Loput vastaajat 33 % eivät osanneet arvioida saavatko vertaisilta kyseisiin asioihin liittyvää tietoa.

Valtaosa vastaajista (67 %) oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että he saavat vertaistuesta uusia tuttavuuksia. Yksittäinen vastaaja oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Vastaajista 22 % ei osannut sanoa saako vertaistuen kautta uusia tuttavuuksia. Isät kokivat pääosin saavansa vertaistuen kautta tietoa itseään sekä perhettään hyödyttävistä palveluista sekä Kelan etuuksista. Väittämästä jokseenkin samaa mieltä oli 56 % vastaajista sekä täysin samaa mieltä 22 % vastaajista. Loput 22 % vastaajista eivät osanneet määritellä saavatko vertaistuen kautta kyseistä tietoa. Suurin osa itseistä koki hankalaksi arvioida sitä, hyödyttääkö vertaistuki heitä omien tunteiden käsittelyssä. Väittämään vastasi 56 % vastaajista ettei osaa sanoa. Vastaajista 33 % oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että kokee vertaistuen hyödyttävän omien tunteiden käsittelyssä. Yksittäinen vastaaja oli väittämästä täysin samaa mieltä.

Kuva 4. Vertaistuesta saatu hyöty

Valmiiksi annettujen vaihtoehtojen jälkeen vastaajalla oli mahdollisuus kertoa, hyötyykö vertaistuesta jotenkin muuten. Kysymykseen vastasi kaksi isää. Toinen koki, että edellinen kysymys sisälsi keskeisimmät hyödyt, joita hän vertaistuesta saa. Toisessa vastauksessa nostettiin esiin puolison vertaistuesta saama hyöty. Puolison jaksamisen kuvailtiin auttavan koko perhettä. Vastaaja koki itse saavansa tarvittaessa vertaistukea ystäviltään.

Vaimoni hyötyy vertaistuesta, ja hänen jaksaminen auttaa koko perhettä. Itse saan vertaistukea ystäviltä tarvittaessa.

5.2 Millaisen vertaistukitoiminnan erityislasten isät kokevat mielekkääksi?

Erityislasten isien mielipiteitä liittyen onnistuneeseen vertaistukitoimintaan kartoitettiin Likertasteikon sisältävällä kysymyksellä. Vastaajalla oli mahdollisuus valita omaa mielipidettään lähinnä oleva vaihtoehto eri väittämien kohdalla asteikolla täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Kysymykseen vastasivat kaikki kyselyyn osallistuneet eli kymmenen vastaajaa. Kysymyksen vastauksia havainnollistaa kuva 5.

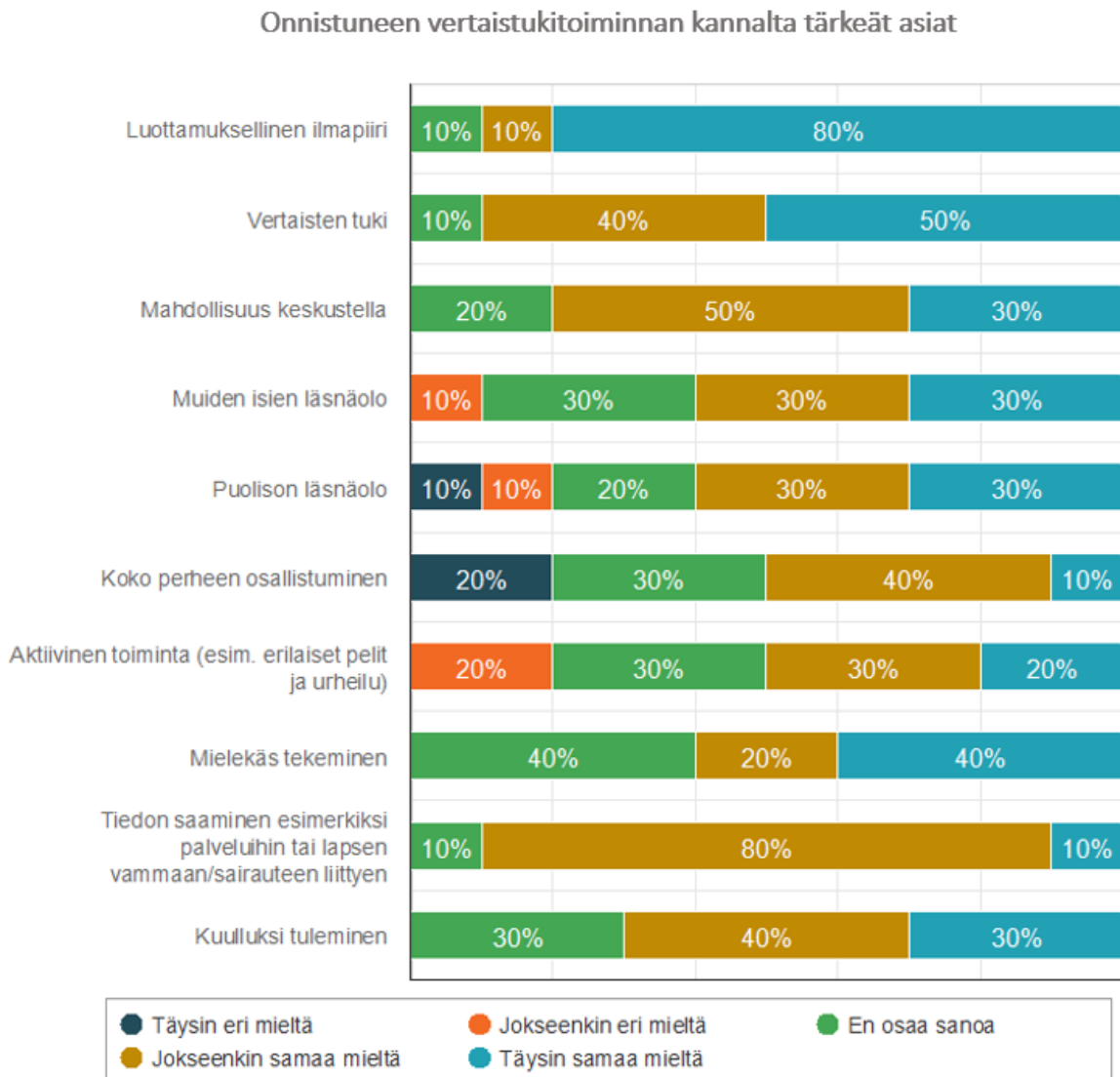
Suurin osa vastaajista (80 %) koki olevansa täysin samaa mieltä siitä, että onnistuneessa vertaistukitoiminnassa tärkeää on luottamuksellinen ilmapiiri. Yksittäiset vastaajat kokivat olevansa asiasta jokseenkin samaa mieltä, sekä ettei osaa arvioida luottamuksellisen ilmapiirin tärkeyttä toiminnan kannalta. Vertaisten tuki koettiin tärkeäksi vastausten jakautuessa arvioihin jokseenkin samaa mieltä (40 %) ja täysin samaa mieltä (50 %). Yksittäinen vastaaja arvioi, ettei osaa sanoa vertaisten antaman tuen tärkeydestä toiminnan kannalta. Tulosten perusteella vastaajat kokivat tärkeäksi myös mahdollisuuden keskusteluun. Vastaukset jakautuivat jokseenkin (30 %) ja täysin samaa mieltä (50 %) oleviin, sekä muutamaankin, jotka eivät osanneet arvioida aiheen tärkeyttä vertaistukitoiminnassa.

Yli puolet vastaajista koki muiden isien läsnäolon olevan tärkeää onnistuneen vertaistukitoiminnan kannalta vastausten jakautuessa jokseenkin (30 %) ja täysin (30 %) samaa mieltä oleviin. Vastauksissa esiintyy jonkin verran hajontaa, sillä yksittäinen vastaaja ei koe muiden isien osallistumista niinkään tärkeänä, sekä 30 % vastaajista ei osaa sanoa muiden isien osallistumisen vaikutuksesta onnistuneeseen toimintaan. Puolison läsnäolosta kysyttäessä vastauksissa tulee myös esiin hajontaa, vaikka yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että onnistuneen toiminnan kannalta on tärkeää tai jokseenkin tärkeää että puoliso osallistuu toimintaan myös. Yhteensä 20 % vastaajista kokee olevansa jokseenkin tai täysin eri mieltä siitä, että puolison läsnäolo olisi tärkeää onnistuneen toiminnan kannalta. Loput 20 % vastaavat, etteivät osaa arvioida puolison läsnäolon vaikutusta toimintaan. Koko perheen osallistumisen tärkeydestä yksittäinen vastaaja koki olevansa täysin samaa mieltä ja 40 % jokseenkin samaa mieltä. 20 % vastanneista arvioi olevansa täysin eri mieltä siitä, että koko perheen osallistuminen olisi tärkeää onnistuneessa vertaistukitoiminnassa. Vastaajista 30 % ei osannut arvioida koko perheen osallistumisen vaikutusta onnistuneen toiminnan kannalta.

Aktiivisen toiminnan rooli onnistuneessa vertaistukitoiminnassa jakoi vastaajien mielipiteitä. Vastaajista 20 % vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä siitä, että aktiivinen toiminta kuten pelit tai urheilu olisi tärkeää onnistuneessa toiminnassa. 30 % vastaajista koki, ettei osaa arvioida aktiivisen toiminnan tärkeyttä. Jokseenkin tärkeäksi aktiivisen toiminnan arvioi 30 % vastaajista ja tärkeäksi 20 % vastaajista. Vastaajista 40 % arvioi mielekkään tekemisen olevan tärkeä osa onnistunutta vertaistukitoimintaa sekä 20 % vastaajista koki olevansa asiasta jokseenkin samaa mieltä. Mielekkään tekemisen osuutta onnistuneessa vertaistukitoiminnassa ei osannut arvioida 40 % vastaajista.

Valtaosa vastaajista (80 %) arvioi, että tiedon saaminen lapsen vammaan tai sairauteen liittyen on jokseenkin tärkeä osa onnistunutta vertaistukitoimintaa. Yksittäiset vastaajat kokivat tiedon saamisen tärkeänä tai ei osannut arvioida sen merkitystä. Kuulluksi tulemisen tärkeys nousi esiin vastausten jakautuessa jokseenkin (40 %) tai täysin (30 %) samaa mieltä olevien kesken. Vastaajista 30 % koki, ettei osaa määritellä kuulluksi tulemisen tärkeyttä onnistuneen vertaistukitoiminnan kannalta.

Kuva 5. Onnistuneen vertaistukitoiminnan kannalta tärkeät asiat

Valmiiksi annettujen vastausvaihtoehtojen jälkeen vastaajalla oli mahdollisuus lisätä jotakin muuta onnistuneen vertaistukitoiminnan kannalta tärkeää avoimeen vastauskohtaan. Avoimeen vastauskohtaan saatiin yksittäinen vastaus, jossa kiireettömyys mainittiin lisäksi tärkeänä tekijänä onnistuneessa vertaistukitoiminnassa.

Pelkästään iselle suunnattujen vertaistukitapahtumien tarvetta kartoittavaan kysymykseen vastasivat kaikki kyselyyn vastanneet eli kymmenen erityislapsen isää. Vastaajista 20 % koki tarvitsevänsä pelkästään iselle suunnattuja tapahtumia. Vastaajista 50 % ei osannut sanoa, kokeeko tarvetta pelkästään iselle suunnatuille tapahtumille ja loput 30 % vastasivat, etteivät koe tarvetta.

Kyselyssä kysyttiin erityislasten isien vertaistukeen kohdistamia odotuksia. Kysymykseen vastasi yhteensä kaksi isää, joiden vastauksesta muodostettiin teemoittelulla kaksi teemaa toiminnallisuus ja sijainti. Vertaistukitoimintaa toivottiin lähelle omaa kotia. Toiminnallisuus nostettiin tärkeäksi teemaksi, eikä vertaistukitoimintaan toivottu pakotettuja keskusteluja.

Suoraan kysyttäessä vertaistukitoimintaa kehittäviä ideoita tai toiveita saatiin vastauksia yksi kappale. Yksittäisessä vastauksessa ilmeni, että brunssitapahtuma oli koettu mieleisenä ja niitä toivottiin lisää. Vastauksessa perusteltiin tapahtuman mielekkyyttä erityislapsen vanhemman arkea helpottavasta näkökulmasta.

Pidin brunssitapahtumasta. Erityislapsen vanhempana on kiva ”istua valmiiseen pöytään”. Tuovat helpotusta arkeen.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä luvussa tutkimuksen tuloksia tarkastellaan suhteessa aiempien tutkimusten tuloksiin sekä pohditaan tuloksista tehtäviä johtopäätöksiä. Pohdinnassa keskitytään johtopäätösten lisäksi tulosten kriittiseen pohdintaan sekä jatkotutkimusideoihin. Opinnäytetyön loppuksi kuvailemme opinnäytetyöprosessia sekä sen myötä kehittynyttä ammatillista osaamistamme.

6.1 Tulokset suhteessa aiempiin tutkimuksiin

Ainakin puolet kyselyyn vastanneista isistä olivat osallistuneet Leijonaemojen tai jonkin muun toimijan järjestämään vertaistukitoimintaan. Vertaistuen piiriin hakeuduttiin selvästi eniten puolison kannustamana, joten tutkimuksen tulosten mukaan puolisoilla voidaan katsoa olevan merkittävä rooli isien vertaistuen piiriin päätyemisellä. Toivosen tutkielmassa erityislasten vanhemmat ohjautuivat vertaistuen piiriin itse erilaisten yhdistysten verkkosivujen kautta sekä ammattilaisten ohjaamana esimerkiksi synnytyssairaalassa. Kaikki tutkimukseen osallistuvat kuuluivat useaan verkossa toimivaan vertaistukiryhmään, sillä lapsilla oli monia eri diagnooseja ja diagnooseille omia vertaistukiryhmiä. (Toivonen, 2021, s. 44)

Tutkimuksen tulosten mukaan enemmistön mielestä vertaistuen piiriin hakeutumisen kynnyks oli korkea. Myös Waldenin tutkimuksessa vertaistukeen hakeutumisen kynnyksen todettiin olevan korkea erityislasten vanhemmilla, vaikka vanhemmat mielsivät vertaistuen lähes yhtä tärkeäksi kuin lähipiiriltä saatavan tuen. Waldenin tutkimustulosten perusteella hakeutumisen

korkeaan kynnykseen vaikutti se, että vanhemmat pelkäsivät muun muassa leimaantumista sekä sairauden julki tuloa. (Walden, 2006, s. 159) Toivosen tutkielmassa vertaistuen piiriin hakeutumisen kuvailtiin vaativan usein vähemmän harkintaa kuin muiden palveluiden piiriin ja olevan näin matalan kynnyksen tukea (Toivonen, 2021, s. 61). Tässä tutkimuksessa vertaistukitoimintaan osallistumisen kynnystä vastattiin madaltavan toiminnallisuus, vapaa pääsy, positiivinen ilmapiiri, tutut ihmiset sekä lapsen tilanteen hyväksyminen.

Leijonaemojen vertaistukitoimintaan osallistumattomuuden syitä kysyttäessä saatiin vastauksia kahdeksalta isältä, mikä on ristiriidassa aiempien kysymyksien vastauksiin, sillä Leijonaemojen toimintaan vastasi osallistuneensa neljä isää. Osallistumattomuuden syiksi vastattiin aikataululliset haasteet sekä ettei mielekästä toimintaa ole tarjolla. Lisäksi avoimeen vastauskohtaan vastattiin erilaisia syitä, kuten ettei asuinalueella ole aktiivista vertaistukitoimintaa, tai ettei vain koe vertaistukitoimintaa itselleen mielekkääksi. Osa iseistä vastasi siis osallistuneensa vertaistukitoimintaan, sekä siihen miksei osallistu. Voi olla, että nämä isät osallistuisivat vertaistukitoimintaan enemmänkin, jos vaikkapa mieleistä vertaistukitoimintaa olisi tarjolla lähellä omaa kotia. Tulokset ovat osin yhteneväisiä Toivosen tutkielman kanssa. Vertaistukitoiminnasta ei tutkielman tulosten mukaan haluta ottaa stressiä, mikä voi vaikuttaa siihen millaiseen ja miten paljon toimintaan osallistuu. Oman jaksamisen vuoksi vertaistukitoimintaan osallistumista oli jouduttu rajaamaan tai jättämään pois. Tutkielmassa viitataan myös lapsen tilanteen hyväksymiseen ennen vertaistukitoimintaan osallistumista. Lisäksi todetaan, ettei vertaistuki vain sovi tukimuotona kaikille. (Toivonen, 2021, ss. 61–62)

Tulosten perusteella isät kokivat vertaistuen tarjoavan heille monenlaista hyötyä. Hyötyjä arvioi yhdeksän isää, joten osa iseistä on voinut vastata mitä hyötyjä he voisivat vertaistuesta saada, vaikkeivat osallistuisi siihen aktiivisesti. Eniten jokseenkin tai täysin samaa mieltä oltiin siitä, että vertaisten kautta saa uusia tuttavuuksia, tietoa lapsen sairauteen, vammaan tai hoitoon liittyvissä asioissa sekä tietoa palveluista ja etuuksista. Puolet iseistä koki saavansa vertaistuesta tukea omaan isyyteensä. Myös onnistuneen vertaistukitoiminnan kannalta tärkeäksi koettiin tiedon saaminen käytännön asioissa, kuten palveluihin tai lapsen sairauteen tai vammaan liittyen. Tulokset ovat yhteneväisiä aiemman tutkimustiedon kanssa. Romakkaniemen (2012, s. 44) tutkielmassa haastateltavat kuvailivat saavansa vertaisvanhemmilta tietoa käytännötilanteista kehitysvammaisen lapsen kanssa sekä ystävien saamisen vertaistoiminnan kautta konkreettisena hyötynä. Kinnusen (2006, s. 70) tutkielmassa vertaistuen kautta jaetut käytännön vinkit ja neuvot palvelujärjestelmän sekä etuuksien suhteen koettiin tärkeäksi. Yhteisöllisyyden lisäksi vertaistuen kautta on mahdollista saada apua käytännön asioiden hoitamiseen, kuten tietoa etuuksista, palveluista

ja kuntoutuksesta. Haastateltavat kuvailivat avun pyytämisen helpommaksi vertaisilta, kuin ammattilaisilta. (Toivonen, 2021, ss. 45–50, 55)

Tuloksista ilmeni, että isien oli haastavaa arvioida saavatko he vertaistuesta tukea tunteidensa käsittelyyn. Neljä vastanneista koki saaneensa vertaistuesta apua tunteiden käsittelyyn. Erityislasten vanhemmat kuvailivat tunteiden käsittelyä tärkeänä vertaistukeen liittyvänä teemana sekä Toivosen (2021) että Kinnusen (2006) tutkielmassa. Vertaistuellä nähtiin merkittävä rooli vaikeidenkin tunteiden, kuten syyllisyyden käsittelyssä (Kinnunen, 2006, s. 61). Vertaistukiryhmistä koettiin saatavan apua muun muassa parisuhteen ylläpitämiseen, perheen yhdistämiseen ja omien tunteiden käsittelyyn (Toivonen, 2021, s. 44–45).

Enemmistö isistä oli sitä mieltä, että vertaistuki on tärkeää hyvinvoinnin kannalta ja siitä saa merkitystä omaan elämään sekä vertaistuesta saa voimavaroja omaan jaksamiseen. Tuloksissa vertaistuesta saatuihin hyötyihin liittyen nousi esiin puolison hyötyminen vertaistuesta, minkä myötä koko perhe voi paremmin. Vanhemman hyvinvointi ja vertaistuesta saamat voimavarat vaikuttavat positiivisesti koko perheen hyvinvointiin (Katajisto ym., 2020, s.51). Jokainen Toivosen tutkielmaan osallistunut koki vertaistuen olevan tärkeä voimavara, jonka puuttuminen olisi haitallista (Toivonen, 2021, s. 61). Kinnusen (2006, ss. 122–123) tutkielmassa ilmenee, että voimavarojen lisäksi vertaistuesta on saatu paljon tukea muun muassa omaan vanhemmuuteen ja kasvatuksen tapoihin.

Onnistuneeseen ja mielekkääseen vertaistukitoimintaan vaikuttavia tekijöitä arvioivat kaikki kyselyyn vastanneet isät, vaikka eivät olisi itse osallistuneet vertaistukitoimintaan. Luottamuksellinen ilmapiiri koettiin lähes yksimielisesti hyvin tärkeäksi tekijäksi onnistuneen vertaistukitoiminnan kannalta. Myös muissa tutkimuksissa vertaistukitoimintaa kuvaillaan turvallisena ympäristönä jakaa vaikeitakin asioita (Toivonen, 2021, s. 60; Kinnunen, 2006, s. 122).

Mielenkiintoista on, että arvioitaessa onnistuneen ja mielekkään vertaistuen kannalta tärkeitä asioita mahdollisuus keskusteluun sai enemmän jokseenkin tai täysin samaa mieltä olevia vastauksia kuin mielekäs tekeminen tai aktiivinen toiminta, vaikka nekin osoittautuivat tuloksissa tärkeiksi tekijöiksi. Keskustelu mahdollisuuden lisäksi kuulluksi tuleminen koettiin tärkeänä tekijänä onnistuneen vertaistukitoiminnan kannalta. Vertaistukitoimintaan kohdistuvia odotuksia kysyttäessä yhdessä vastauksessa toivottiin toiminnallisuutta ja toiminnallisiin tapahtumiin oli osallistuttu vastausten perusteella eniten. Kinnusen tutkielman tulokset olivat samansuuntaisia, sillä keskustelulla nähtiin tärkeä rooli vertaistuksessa ja osa

iseistä piti sitä tärkeämpänä kuin toiset. Isät toivoivat myös toiminnallisuutta ja joillekin iselle se oli hyvin tärkeä asia vertaistukitoiminnassa. Kinnunen viittaa teoksessaan Korpelan (2003) tekstiin, jossa todetaan miesten olevan yleisesti helpompaa purkaa asioita tekemisen kautta, kun taas naiset pystyvät helpommin purkamaan ajatuksiaan keskustelemalla. Toiminnallisuuden kautta kuvailtiin syntyvän keskustelua, joten ne kulkevat limittäin vertaistukitoiminnassa. (Kinnunen, 2006, ss. 82–83) Myös Isän näköinen -hankkeen tutkimusten perusteella iselle suunnattuihin vertaisryhmiin osallistuneet isät ovat pitäneet tärkeänä erityisesti keskustelua ja kokemustenvaihtoa. Vertaistukiryhmä on koettu turvallisenä foorumina, jossa voi jakaa vaikeitakin asioita. Miesten suurempi taipumus toiminnallisuuteen olisi tutkimuksen perusteella hyvä ottaa huomioon ryhmän suunnittelussa, unohtamatta kuitenkin keskustelulle ja muulle yhdessäololle varattavaa aikaa, sillä kaikki isät eivät kaipaa toiminnallisuutta. (Katajisto ym., 2020, s. 51)

Muiden vertaistukitoimintaan osallistuvien henkilöiden suhteen tuloksissa esiintyi enemmän hajontaa. Enemmistön mielestä muiden isien läsnäolo vertaistukitoiminnassa on tärkeää. Kysyttäessä suoraan kokevatko isät tarvetta toiminnalle, johon osallistuu vain muita isejä, enemmistö vastasi, ettei osaa sanoa ja muutamat etteivät koe tarvetta tai kokevat. Eriäviä mielipiteitä esiintyi enemmän puolison tai koko perheen osallistumisen suhteen, mutta silti vähintään puolet olivat samaa mieltä siitä, että puolison tai koko perheen osallistuminen on tärkeää onnistuneessa vertaistukitoiminnassa. Koko perheen yhteisiin toiminnallisiin tapahtumiin oli osallistuttu vastausten perusteella eniten. Kinnusen tutkielmassa nousi esiin tuen hakeminen omaan isyyteen muiden isien joukosta sekä isien kokema tarve toisten miesten tuelle ja ymmärrykselle. Kinnusen tutkimukseen osallistuneista miehistä suurin osa koki keskusteluvieraisryhmissä asioiden jakamisen luontevaksi ja olivat valmiita osallistumaan toimintaan ilman puolisoaan. Osa miehistä toivoi miehille suunnattuja omia saunailtoja, joissa asioista voisi keskustella omaa sukupuolta edustavien kesken. (Kinnunen, 2006, ss. 82–83) Isyys itsessään ei yhdistä miehiä samalla tavalla kuin äitiys naisia, vaan vertaisryhmät muodostuvat paremmin jonkin muun teeman ympärille. Isyyttä voi kuitenkin käsitellä erilaisissa ryhmissä, mikä voi auttaa isyyden muodostamisessa voimavaraksi. (Katajisto ym., 2020, s. 51)

6.2 Tuloksista tehtävät johtopäätökset

Tutkimuksen avulla saimme kartoitettua Leijonaemojen toivomaa erityislasten isien näkökulmaa mielekkäästä vertaistuesta sekä sen tarpeesta. Tuloksissa vertaistuesta saatujen hyötyjen perusteella voidaan katsoa, että erityislasten isät kokevat tarvetta

vertaistukitoiminnalle. Vertaistuesta saatuja hyötyjä ovat tulosten mukaan lapsen tilannetta hyödyttävä tieto, uudet tuttavuudet, tuki omaan isyyteen ja vertaistuesta saatavat voimavarat arkeen. Suoria vertaistukitoimintaa kehittäviä ideoita ja toiveita vastaajat antoivat kovin vähän, sillä ainoastaan brunssitapahtumia toivottiin lisää. Tutkittavat antoivat ratkaisuja sille, miten Leijonaemot pystyisivät mahdollisesti madaltamaan vertaistukitoiminnan kynnyksiä. Tällaisia ratkaisuja olisivat kiinnostava ja mielekäs toiminta tai ohjelma sekä aktiivinen tekeminen. Mielekkäälle vertaistukitoiminnalle ei ilmennyt vastauksissa suoraa määritelmää, mutta onnistuneen ja mielekkään toiminnan kannalta tärkeiksi teemoiksi nousivat luottamuksellinen ilmapiiri, vertaisten tuki, mahdollisuus keskustella, muiden isien läsnäolo, puolison läsnäolo, koko perheen osallistuminen, aktiivinen toiminta, mielekäs tekeminen sekä kuulluksi tuleminen. Kiireettömyys nostettiin myös esiin tärkeänä tekijänä vertaistukitoiminnassa. Yksi iseistä vastasi, että hän ei halua osallistua vertaistukiryhmään, koska pelkää tilanteita, joissa on vieraita ihmisiä. Sosiaalisten tilanteiden pelko voi olla syynä monen muunkin ihmisen osallistumattomuudelle, minkä vuoksi verkossa tapahtuvaa toimintaa voisi kehittää esimerkiksi anonyymien keskustelupalustojen luomisella.

Tutkimuksen vastausten perusteella erityislasten isät olivat eniten osallistuneet toiminnallisiin tapahtumiin, kuten kotieläinpiha -päiviin, keilaukseen, isien iltoihin tai viikonloppuihin. Vain yksi vastanneista, oli osallistunut keskustelupalustoihin tapaamiseen. Tulokset vahvistavat Leijonaemosten havaintoja siitä, että isät osallistuvat mieluummin toiminnallisiin vertaistapaamisiin. Tutkimuksen tuloksissa ilmenee, että isät pitävät tärkeänä myös keskustelua ja kuulluksi tulemistä, joten keskustelulle olisi tärkeää järjestää mahdollisuus toiminnan lisäksi. Erityislasten isiltä kysyttiin, millaisia odotuksia heillä on vertaistuelle. Yksi iseistä vastasi, että tapahtuma on toiminnallinen eikä keskustelua ole pakotettu, mikä puoltaa ajatusta siitä, että erityislasten isille mielekäs vertaistuki on toiminnallista. Pakotetun keskustelun sijaan voisi pohtia, kuinka keskustelua voitaisiin helpottaa ja lisätä mukavalla tavalla sekä matalalla kynnyksellä erilaisiin toiminnallisiin tapahtumiin.

Tutkimuksemme avulla kartoitettiin erityislasten isien ajatuksia siitä, millaiseen vertaistukitoimintaan he haluaisivat osallistua. Vastauksissa vallitsevana teemana voidaan myös pitää toiminnallisuutta, sillä neljä vastanneista toivoi muun muassa liikunnallista pariskuntien viikonloppua, isien viikonloppua, brunssitapahtumia laajemmalle alueelle, sekä perheen tai vanhempien yhteistä toimintaa. Tuloksissa ilmeni, etteivät kaikki isät tieneet mitä vertaistukitoiminnalla tarkoitetaan, joten tietoisuutta voisi olla hyvä lisätä laajasti tarjolla olevasta toiminnasta, myös verkossa toimivista yhteisöistä.

Tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää koskemaan laajempaa joukkoa, kuten kaikkia erityislasten isejä. Tuloksista löytyy paljon yhteneväisyyksiä aiempien tutkimusten kanssa, minkä perusteella tulokset ovat vahvistaneet aiempaa tutkittua tietoa. Lisäksi tutkimuksella onnistuttiin tuottamaan Leijonaemot ry:lle tietoa heidän toimintansa kehittämistä ajatellen.

Tutkimuksen luotettavuuteen voivat vaikuttaa heikentävästi monet asiat, kuten jos vastaaja vastatessaan muistaa asian väärin tai ymmärtää asian eri tavalla kuin tutkija (Vilkka, 2015, s. 194). Kyselyssä olisi ollut tarpeen määritellä, mitä vertaistukitoiminnalla tarkoitetaan. Vastauksista käy ilmi, että vertaistukitoiminta on käsitetty vastaajien kesken eri tavoin, eikä kaikille ollut selvää mitä sillä tarkoitetaan. Vastauksista olisi mahdollisesti saatu luotettavampia ja yhteneväisempiä, mikäli vertaistukitoiminnan käsitettä olisi kyselyn alussa tarkennettu. Kaikkiin kysymyksiin ei vastattu yhtä paljon ja erityisesti avoimet kysymykset saivat vähemmän vastauksia kuin strukturoidut, mikä oli oletettavissa kyselylomaketta suunniteltaessa. Luotettavuuden lisäämisen vuoksi vastausmäärät on kerrottu kysymyksittäin. Päädyimme hyödyntämään tutkimuksen tuloksissa kaikkia kysymyksiä, sillä avoimiin kysymyksiin tulleet vähäisetkin vastaukset olivat tärkeitä tuomaan erityisesti kehittämissideoita esiin. Tutkimusaineisto on pyritty kuvaamaan Tulokset -luvussa mahdollisimman tarkasti, mikä lisää luotettavuutta, sillä tulosten kuvailussa tutkijoiden oma tulkinta on hyvin minimaalista. Tutkimusaineisto kerättiin anonymisti, mikä osaltaan vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, koska emme voi olla täysin varmoja, että vastaajat olivat erityislasten isejä.

Mielestämme isien kokemuksia olisi tärkeää tutkia jatkossakin. Tutkimuksessamme selvisi, mitä isät kokevat tärkeäksi mielekkäässä vertaistukitoiminnassa sekä millaisia hyötyjä vertaistuesta on mahdollista saada. Tulosten sekä aiempien tutkimusten perusteella vertaistuelle on tarvetta. Olisi mielenkiintoista tutkia lisää ja laajemmin isien näkemyksiä siitä, millaista heidän mielestään on mielekäs vertaistukitoiminta. Vertaistukiryhmien suunnittelu keskustelun ja aktiivisen toiminnan yhdistämisen näkökulmasta on myös tarpeellista. Keskustelu todettiin tärkeäksi elementiksi onnistuneessa vertaistukitoiminnassa, joten olisi mielenkiintoista tutkia lisää millaiset keskustelun teemat isejä voisivat kiinnostaa.

6.3 Opinnäytetyö osana ammatillista kasvua

Meillä molemmilla oli ennen opinnäytetyön tekoa kokemusta ainoastaan aikuisten kehitysvammaisten sekä autismikirjon henkilöiden asumispalveluissa työskentelystä, joten oli mielenkiintoista tutkia ja kuulla enemmän omaisten näkökulmaa. Opinnäytetyö edisti ammatillisen osaamisemme kehittymistä monella osa-alueella. Vertaistuen merkitys

yksilöiden elämässä korostui niin lähdekirjallisuuden kuin tutkittavien vastausten perusteella. Tulevina ammattilaisina voimme ohjata sekä rohkaista asiakkaita vertaistuen piiriin, kun tunnistamme siitä saatavan hyödyn. Opinnäytetyön myötä syvennyimme erityislapsen vanhemmuuteen ja tarkemmin isien rooliin perheessä, mikä toi lisää osaamista perheen kokonaisvaltaiseen huomioimiseen sekä tukemiseen. Osaamme havainnoida erityislapsen vanhemmuuteen kuuluvia asioita ja ymmärrämme paremmin millaisia tunteita vanhemmat voivat kokea.

Opinnäytetyöprosessi opetti kokonaisvaltaisesti tutkimuksen suunnittelusta sekä toteuttamisesta. Opinnäytetyötä tehdessä lähdekirjallisuus eli lähteiden luotettavuuden arviointi kehittyi. Haimme tietoa pääosin Google Scholarin sekä Finnan kautta. Opinnäytetyöhön käytetyt lähteet ovat monipuolisia ja aihetta eri näkökulmista tarkastelevia. Työhön on käytetty myös englanninkielisiä lähteitä, joskin niitä olisi voinut ottaa mukaan enemmänkin. Saimme opinnäytetyöprosessista osaamista kehittämistyöhön, jota valmistuttuamme tulemme varmasti tekemään.

Opinnäytetyön aikataulu venyi alkuperäistä suunnitelmaa pidemmäksi muutamalla kuukaudella. Tähän vaikutti osaltaan huolellinen taustatyö sekä perusteellinen suunnitelma, jonka teimme opinnäytetyölle. Jälkeenpäin ajateltuna suunnitelmavaiheeseen olisi voinut käyttää vähemmän aikaa, jotta aineistonkeruu olisi saatu aloitettua aiemmin. Toisaalta ajatteleminen, että huolellinen taustatyö ja teoriapohja auttoivat etenemään opinnäytetyön muissa vaiheissa. Olemme iloisia siitä, että saimme kyselyyn vastauksia, vaikka vastausprosentti jäikin lopulta odotettua pienemmäksi. Panostimme aineistonhankinnassa paljon kyselyn helppouteen ja vastaajaystävällisyyteen ja koemme, että se edisti vastausten saamista. On tärkeää, että myös sellaiset isät vastasivat kyselyyn, jotka eivät olleet aiemmin osallistuneet vertaistukitoimintaan. He toivat arvokasta tietoa osallistumattomuuden syistä ja siitä, miten osallistumisen kynnyksiä saisi madallettua.

Opinnäytetyön aihe muovautui omasta mielenkiinnostamme ja kokemuksistamme sekä tilaajamme Leijonaemot ry:n tarpeesta. Leijonaemosten järjestämässä toiminnassa isäjäsenten on huomattu osallistuvan huomattavasti vähemmän järjestettyyn toimintaan äiteihin verrattuna. Opinnäytetyötä voidaan pitää ajankohtaisena sekä tärkeänä, sillä nyky-yhteiskunnassa tunnustetaan paremmin isien merkitys ja rooli lapsen kasvussa ja kehityksessä, minkä vuoksi olisi tärkeää olla tarjolla myös isien terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevää sekä edistävää vertaistukea. Sukupuolten välinen tasa-arvo on ajankohtainen ja monia puhutteleva aihe, minkä vuoksi on myös tärkeää, että erityislapsen isille olisi tarjolla mielekästä ja heidän tarpeisiinsa vastaavaa vertaistukea.

Lähteet

- Aalto, I. (2014). Sotasukupolven miesten moninaiset isyydet. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (ss. 159–177). Gaudeamus.
- Anttila, U. (2020). *Erytyslapsen vanhempana: voimavaroja hyvään elämään*. Kirjapaja.
- Arjoranta, S. (2023). Postmoderni isyys sosiaalisessa mediassa [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202306153856>
- Böök, M. (2001). *Vanhemmuus ja vanhemmuuden diskurssit työttömyystilanteessa* [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7999-7>
- Eerola, P. (2008). *Isyys liikkeessä -tutkimus nuorista miehistä, isyydestä ja muutoksesta* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-19702>
- Eerola, P. (2015). *Responsible fatherhood: a narrative approach*. [väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]
- Eerola P. & Huttunen, J. (2011). Metanarrative of the "New Father" and Narratives of Young Finnish First-Time Fathers. *Fathering*, 9(3), 211–231. <https://doi.org/10.3149/fth.0903.211>
- Eerola, P. & Mykkänen, J. (2014) Isyyskokemusten jäljillä. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (ss. 7–18). Gaudeamus.
- Fågel, P. & Kukkonen, S. (2020). *Erytyslaster vanhempien uupumus ja tuen tarve* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202005273506>
- Harvinaiset-verkosto. (n.d.) *Monimuotoinen vertaistuki*. <https://harvinaiset.fi/vertaistukea/monimuotoinen-vertaistuki/>
- Huttunen, J. (2014). Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa P. Eerola & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus* (178–196). Gaudeamus.
- Juhila, K. (n.d.). Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 11.10.2023 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Katajisto, K., Laitinen, A., Lappeteläinen, H., Pitkänen, I. (2020). *Isätyökirja*. Isän näköinen -hanke.
- Keiski, R., Hämäläinen, K., Karhunen, M., Löfström, E., Näreaho, S., Varantola, K., Spoof, S., Tarkiainen, T., Kaila, E., Aittasalo, M. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Kestilä, S. (2007). *Adoptiovanhempien vanhemmuus -"se on semmonen elämänläheinen asia"* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-16960>

- Kinnunen, T. (2006). *Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana* [pro gradu - tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2006372>
- Koivula, T. (2019). *Erityistä tukea tarvitseviin lapsiin kohdistuva väkivalta*. (Tampere University dissertations) [Väitöskirja, Tampereen yliopisto].
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0949-7>
- Koppa. (2021). *Tilastollisesti kuvaava analyysi*. Jyväskylän yliopisto. Haettu 11.10.2023 osoitteesta
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/tilastollisesti-kuvaava-analyysi>
- Kreus, K. (2023). *Isien kokemuksia isyyteen kohdistuvista odotuksista* [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202306123712>
- Leijonaemot ry. (2023e). *Isien vertaistukiviikonloppu, Espoo*.
<https://leijonaemot.fi/tapahtuma/isien-vertaistukiviikonloppu-espoo/>
- Leijonaemot ry. (2023b). *Jäsenyys*. <https://leijonaemot.fi/liity-jaseneksi/>
- Leijonaemot ry. (2023c). *Leijonapartio. Et ole yksin. Sinulla on meidät*.
<https://leijonaemot.fi/leijonapartio/>
- Leijonaemot ry. (2023d). *Tapahtumat*. Haettu 8.9.2023 osoitteesta
<https://leijonaemot.fi/tapahtumat/kuvaruudukko/>
- Leijonaemot ry. (2023a). *Tietoa yhdistyksestä*. <https://leijonaemot.fi/yhdistys/>
- Leijonaemot ry. (2023c). *Vertaistukea erityislasten vanhemmille*.
<https://leijonaemot.fi/leijonapartio/vertaistuki/>
- Mattila, M. (n.d.). *Tilastollinen päättely*. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Haettu 20.12.2023 osoitteesta
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvanti/paattely/paattely/>
- Miessakit ry. (n.d.). *Isän näköinen -hanke (2018–2020)*.
<https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/miestyon-osaamiskeskus/menneet-hankkeet/isan-nakoinen/>
- Miettinen, K. & Olli, J. (2021). Erityiseksi määritellyn lapsen omannäköinen elämä. Teoksessa J., Laimio (toim.), *Kohti lapsen näköistä osallisuutta* (ss. 61-74). Pelastakaa lapset ry.
- Mikkonen, I. & Saarinen, A. (2018). *Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla*. Tietosanoma.
- Mikkonen, I. (2009). *Sairastuneen vertaistuki*. [väitöskirja, Kuopion yliopisto].
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-27-1303-5>
- Mykkänen, J. & Aalto, I. (2010). *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset*. Nuorisotutkimusverkosto.
- Määttä, P. & Rantala, A. (2022). *Tavallisen erityinen lapsi*. PS-kustannus.
- Nieminen, L. (2013). *Perus- ja ihmisoikeudet ja perhe*. Talentum Media cop.

- Paajanen, P. (2006). *Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä: Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä*. Väestöliitto.
<https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/a1a2b840-perhebarometri-2006.pdf>
- Pähkinäsärkijät-verkosto. (2018). *Parisuhde, vanhemmuus ja ero erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheissä: Raportti erityistä tukea tarvitsevien lasten vanhemmille suunnatusta kyselystä*. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/wp-content/uploads/2018/10/Parisuhde-vanhemmus-ja-ero-raportti-2018-P%C3%A4hkin%C3%A4ns%C3%A4rkij%C3%A4t.pdf>
- Romakkaniemi, A. (2012). *Kehitysvammaisen lapsen isänä oleminen* [pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-22989>
- Salonen, M. (2012). *Voimauttavan vertaisohjauksen käsikirja*. Leijonaemot ry.
https://leijonaemot.fi/wp-content/uploads/2020/03/Vertaisohjaajan_handbook.pdf
- Sorkkila, M. & Aunola, K. (2020). Risk Factors for Parental Burnout among Finnish Parents : The Role of Socially Prescribed Perfectionism. *Journal of Child and Family Studies*, 29(3), 648-659. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01607-1>
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P41>
- STM. (2008). *Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoloissa*. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/72376>
- STM. (24.3.2021). *Tasa-arvon päivä goes perhevapaaudistus - mitä sinä haluat kysyä ministereiltä?* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=YbqgB7tLDKU>
- STM. (2022). *Perhevapaaudistus astuu voimaan elokuussa 2022*. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. <https://stm.fi/-/perhevapaaudistus-astuu-voimaan-elokuussa-2022>
- Ström, N. & Riihiluoma, S. (2021) *Vertaistuen merkitys erityislapsiperheelle* [opinnäytetyö, Vaasan ammattikorkeakoulu] <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202201121235>
- Särkikangas, U. & Seppälä, R. (2022). *Nähkää meidät! Miten vastata erityisperheiden hätähuutoon?* Basam Books.
- Särkikangas, U. (2020). *Sosiaali- ja terveystieteiden käyttö erityisperheiden arjessa – toiminnan ja ajankäytön näkökulma*. [väitöskirja, Helsingin yliopisto].
- Terveyskylä. (21.6.2023a). *Mitä on vertaistuki?* Haettu 10.12.2023 osoitteesta <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/tietoa-vertaistuesta/mit%C3%A4-on-vertaistuki>
- Terveyskylä. (21.6.2023b). *Mitä vertaistuesta saa?* Haettu 14.12.2023 osoitteesta <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/tietoa-vertaistuesta/mit%C3%A4-vertaistuesta-saa>
- Terveyskylä. (21.6.2023c). *Vertaistuen muodot*. Haettu 14.12.2023 osoitteesta <https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/tietoa-vertaistuesta/vertaistuen-muodot>
- THL. (2023). *Kokemusasiantuntijuus ja vertaistuki*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 10.12.2023 osoitteesta

<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyspalvelut/kokemusasiantuntijuus-ja-vertaistuki>

- Toivonen, E. (2021) ”Ollaan kaikki tässä samassa suossa ja kyllä me selvitään.” *Vertaistuen merkitykset ja rooli tukimuotona kehitysvammaisten lasten vanhemmille* [pro gradu - tutkielma, Itä-Suomen Yliopisto]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20210332>
- Uuskallio, A. (2017). Vanhemmuuden määrittely ja siihen liittyvät ihmisoikeusongelmat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta. *Helsinki Law Review*, 11(1), 6–25.
- Valli, R. (2015). Numeroiden kautta kuvataan todellisuutta. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2* (ss. 226–238). PS-kustannus.
- Valtioneuvosto. (2023). *Vuoden isä -palkinto kolmelle isälle*. Haettu 8.11.2023 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/vuoden-isa-palkinto-kolmelle-isalle>
- Vammaispalvelulaki 675/2023. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230675>
- Vilka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.
- Vuoriheimo, P. (2021). *Kehitysvammaisen lapsen vanhemmuus – pieniä arjen voittoja* [pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20211177>
- Väljjarvi, J. (2019). *Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Tutkijoiden havaintoja ja suosituksia lasten ja nuorten monipuolisen kehityksen, terveyden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien edistämiseksi*. Valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-701-7>
- Välimäki, I. (2022). *Mistä on hyvä isyys tehty? Isyyden ja yhteiskuntaluokan rakentuminen isyysblogeissa* [pro gradu –tutkielma, Turun yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301122554>
- Walden, A. (2006). ”Muurinsärkijät” *Tutkimus neurologisesti sairaan tai vammaisen lapsen perheen selviytymisen tukemisesta* [väitöskirja, Kuopion yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-27-0507-9>

Liite 1. Aineistonhallinnan suunnitelma

Opinnäytetyön nimi: Erityislasten isien kokemuksia mielekkästä vertaistuesta sekä sen tarpeesta

Opinnäytetyön tekijät: Anna Ojala, Iida Selkee

1 Aineistonhankinnan menetelmät ja aineiston muoto

Aineisto tullaan keräämään Leijonaemot ry:n isä jäseniltä. Aineistonhankinnan menetelmänä toimii Webropol-kyselylomake. Analysoitava aineisto tulee sisältämään tekstiä avoimista kysymyksistä sekä numeerista tietoa strukturoiduista kysymyksistä. Opinnäytetyössä ei kerätä mitään henkilötietoja tai arkaluonteisia (erityisiä) henkilötietoja, koska ne eivät ole tutkimuksen kannalta oleellisia. Vastaaja voi kuitenkin vastata avoimiin kysymyksiin tunnistetietoja, minkä vuoksi laadittiin tietosuojailmoitus.

2 Aineistojen säilytys opinnäytetyöprosessin aikana

Opinnäytetyöprosessin aikana tutkimusaineisto tallennetaan ja säilytetään OneDrive pilvipalvelussa. Tutkimusaineistoa pääsevät käsittelemään opinnäytetyön tekijät.

3 Aineistojen käsittely opinnäytetyön valmistuttua

Opinnäytetyön valmistuttua anonymisoitu aineisto siirtyy Leijonaemot ry:n omistukseen mahdollista jatkotutkimusta ja kehittämistä varten. Aineiston jatkokäyttöoikeuksista on informoitu tutkittavia, ja jatkokäyttöön on pyydetty tutkimukseen osallistumisen yhteydessä lupa tutkittavilta. Tämä aineistonhallinnansuunnitelma toimii sopimuksena aineiston siirrosta. Sopimusosapuolet ovat opinnäytetyön tekijät ja Leijonaemot ry.

Liite 2. Saatekirje

Hei!

Olemme viimeisen vuoden sosionomiopiskelijoita Hämeen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Leijonaemot ry:n kanssa erityislasten isien kokemuksista mielekkästä vertaistuesta sekä sen tarpeesta. Tällä kyselyllä on tarkoitus kartoittaa vertaistuen mielekkyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä vertaistuen tarvetta isien näkökulmasta. Voit vastata kyselyyn, vaikka et olisi osallistunut toimintaan. Kyselyn vastauksista kirjoitamme opinnäytetyön raportin sekä tiivistetyn postauksen Leijonaemot ry:n blogiin. Leijonaemot tulevat käyttämään vastauksia toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyömme ohjaajana toimii sosiaalialan lehtori Salla Rinta-Paavola Hämeen ammattikorkeakoulusta.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja voit keskeyttää osallistumisen milloin vain. Kysely on anonyymi, emmekä kerää siinä tunnistetietoja. Käsittelemme kyselyn vastaukset luottamuksellisesti, tietoturvallisesti ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Me hävitämme aineiston vuoden kuluttua opinnäytetyön julkaisemisesta, mutta aineisto tulee jäämään Leijonaemot ry:lle mahdollisia seuranta- ja jatkotutkimuksia varten.

Opinnäytetyön aineiston keruuta varten on laadittu tietosuojailmoitus: ([linkki](#))

Kyselylomake on auki (*päivämäärä*) asti ja kyselyyn vastaaminen vie noin 5min

Kiitos jo etukäteen kaikille vastanneille!

Mikäli kaipaat lisätietoa kyselystämme tai opinnäytetyöstämme, voit olla meihin yhteydessä sähköpostitse:

Anna Ojala, (*sähköposti*)

Iida Selkee, (*sähköposti*)

Liite 3. Tietosuojailmoitus

Tietosuojailmoitus: Erityislasten isien kokemuksia mielekkäästä vertaistuesta sekä sen tarpeesta (opinnäytetyö)

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tutkimus tehdään opinnäytetyönä. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa erityislasten isien kokemuksia mielekkäästä vertaistuesta sekä sen tarpeesta. Tutkimusaineisto kerätään Webropol-kyselyllä. Opinnäytetyön ohjaavana opettajana toimii sosiaalian lehtori Salla Rinta-Paavola Hämeen ammattikorkeakoulusta. Tutkimukselle on tehty tutkimussuunnitelma ja aineistonhallintasuunnitelma.

Tutkimuksen kesto 31.8.2023-31.1.2024

Kyseessä on kertatutkimus.

Yhteyshenkilöt tutkimusta koskevissa asioissa

Anna Ojala, (sähköposti)

Iida Selkee, (sähköposti)

Tutkimuksen suorittajat

- Anna Ojala, Iida Selkee

Käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Kyselyyn vastaaminen tarkoittaa suostumuksen antamista tutkimukseen osallistumiseen.

Henkilötietosisältö ja säilytysajat

Tutkimuksessa ei kerätä mitään tunnistetietoja. Tutkimusaineisto anonymisoidaan ja mahdolliset tunnistetiedot poistetaan tarvittaessa.

Tutkimuksen jälkeen:

Tutkimusaineisto hävitetään [x]

(Tutkimusaineisto säilytetään 12kk tietoturvallisesti aineistonhallintasuunnitelman mukaisesti.)

Tutkimusaineisto arkistoidaan ilman tunnistetietoja [x]

(Tutkimusaineisto siirtyy Leijonaemot ry:n arkistoitavaksi tutkimuksen jälkeen.)

Rekisteröidyt

Rekisteröityinä ovat Leijonaemot ry:n jäsenet.

Henkilötietojen vastaanottajat

Henkilötietojen vastaanottajia ovat:

- Aineiston keräämisen palvelu Webropol Oy
- Aineiston tallennuspaikkana toimii henkilökohtaiset verkkolevyt sekä Wihin luottamuksellinen alue.

Rekisterin suojauksen periaatteet

A Manuaalinen aineisto

Tutkimuksesta ei ole manuaalista aineistoa.

B ATK:lla käsiteltävät tiedot

Tiedot on tallennettu tietojärjestelmään. Käyttäjillä on henkilökohtaiset käyttäjätunnukset. Järjestelmän tietoihin pääsevät ja niitä käyttävät vain ne rekisterinpitäjät/henkilöt, joilla työnsä puolesta on niihin oikeus. Kerätty aineisto anonymisoidaan tarvittaessa ennen aineiston analyysia.

Tietojen lainmukainen käsittely varmistetaan tietojen luokittelulla ja tietoaineistojen käsittelysääntöjen mukaisella toimintatavalla.

Rekisterinpitäjä

Anna Ojala, (sähköposti)

Iida Selkee, (sähköposti)

Tietosuojavastaava

Tutkimuksella ei ole tietosuojavastaavaa.

Automaattinen päätöksenteko

Rekisterissä ei tehdä automaattista päätöksentekoa

Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

Rekisteröidyn oikeudet ja niiden rajoittaminen

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679) antaa rekisteröidylle seuraavat oikeudet:

Oikeus peruuttaa suostumuksen

Rekisteröidyllä on milloin tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa. (artikla 7)

Oikeus saada pääsy tietoihinsa

Rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus siitä, käsitelläänkö häntä koskevia henkilötietoja. Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy tietoihinsa.

Tarkastusoikeudesta voidaan periä maksu tai siitä voidaan kieltäytyä, jos pyynnöt ovat ilmeisen perusteettomia tai kohtuuttomia, erityisesti jos niitä esitetään toistuvasti. (artikla 12 ja artikla 15)

Oikeus tietojen oikaisemiseen

Rekisteröidyllä on oikeus vaatia rekisterissä olevan virheellisen tiedon oikaisemista (artikla 16). Korjaamispyyntö tehdään kirjallisesti. Joissain tietojärjestelmissä henkilö pystyy myös itse korjaamaan omat tietonsa.

Oikeus tietojen poistamiseen

Rekisteröidyillä on oikeus vaatia henkilötietojensa poistamista, jos yksi seuraavista toteutuu (artikla 17):

- Henkilötietoja ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä muutoin käsiteltiin.
- Rekisteröity peruuttaa suostumuksen, eikä käsittelyyn ole muuta laillista perustetta.
- Rekisteröity vastustaa käsittelyä eikä käsittelyyn ole olemassa perusteltua syytä (artikla 21).
- Henkilötietoja on käsitelty lainvastaisesti.
- Henkilötiedot on poistettava unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan rekisterinpitäjään sovellettavan lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi.

Rekisteröidyillä kuitenkin ei ole oikeutta tietojen poistamiseen tutkimuksissa, mikäli tietojen poistaminen todennäköisesti estää kyseisen käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Rekisteröidyillä on oikeus käsittelyn rajoittamiseen, jos yksi seuraavista toteutuu (artikla 18):

- Rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden, jolloin käsittelyä rajoitetaan ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden.
- Käsittely on lainvastaista ja rekisteröity vastustaa henkilötietojen poistamista ja vaatii sen sijaan niiden käytön rajoittamista.
- Rekisterinpitäjä ei enää tarvitse kyseisiä henkilötietoja käsittelyn tarkoituksiin, mutta rekisteröity tarvitsee niitä oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi.
- Rekisteröity on vastustanut henkilötietojen käsittelyä artikla 21 kohdan nojalla odottaessa sen todentamista, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeudet perusteet rekisteröidyn perusteet.

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen

Rekisteröidyllä on oikeus saada koneluettavassa muodossa häntä koskevat henkilötiedot, jotka hän on rekisterinpitäjälle toimittanut, mikäli käsittely perustuu suostumukseen ja käsittely tapahtuu automaattisesti. (artikla 20)

Oikeus tehdä valitus

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistolle. Lisätietoja <https://tietosuoja.fi/>.

Liite 4. Kyselylomake

1. Oletko osallistunut Leijonaemojen järjestämään vertaistukitoimintaan?
 - a. Kyllä
 - b. En

2. Osallistutko muuhun kuin Leijonaemojen järjestämään vertaistukitoimintaan? Jos osallistut niin mihin?
Vastaus: (avoin vastaus)

3. Mikäli et osallistu vertaistukitoimintaan, minkä koet syynä osallistumattomuudelle?
 - a. Mielekästä toimintaa ei ole tarjolla
 - b. Aikataululliset haasteet
 - c. Muu syy, mikä?

4. Miten olet päätenyt vertaistuenpiiriin?
 - a. Hakeuduin itse
 - b. Puolison kannustamana
 - c. Läheisen suosittamana
 - d. Ammattilaisen ohjaamana
 - e. Muu, mikä?

5. Millainen vertaistukeen hakeutumisen kynnys mielestäsi on?
 - a. Matala
 - b. Korkea

c. En osaa sanoa

6. Millaisten asioiden koet madaltavan kynnystä vertaistukitoimintaan osallistumiseen?

Vastaus: (avoin vastaus)

7. Millaiseen Leijonaemojen järjestämään toimintaan olet osallistunut?

a. En ole osallistunut

b. Toiminnallisiin tapaamisiin esimerkiksi keilaus, risteilyt

c. Keskustelupainotteisiin tapaamisiin vanhemmille

d. Koko perheen tapahtumiin, kuten kotieläinpiha ja elokuvaillat

e. Isien viikonloppuihin

f. Vertaistukiviikonloppu vanhemmille

g. Verkkotapahtuma

h. Muuhun, mihin?

8. Millaiseen Leijonaemojen järjestämään vertaistukitoimintaan haluaisit osallistua?

Vastaus: (avoin vastaus)

9. Miten koet hyötyväsi vertaistuesta?

a. Koen vertaistuen hyödylliseksi

1 2 3 4 5

b. Koen vertaistuen tuovan merkitystä elämäni

1 2 3 4 5

c. Vertaistuki on tärkeää hyvinvointini kannalta

1 2 3 4 5

d. Saan vertaistuesta voimavaroja omaan jaksamiseen

1 2 3 4 5

e. Saan vertaistuesta tukea isyyteeni

1 2 3 4 5

f. Saan vertaisilta tietoa lapseni sairauteen tai vammaan sekä hoitoon liittyvissä kysymyksissä

1 2 3 4 5

g. Saan uusia tuttavuuksia

1 2 3 4 5

h. Saan tietoa minua ja perhettäni hyödyttävistä palveluista ja Kelan etuuksista

1 2 3 4 5

i. Pystyn käsittelemään omia tunteitani

1 2 3 4 5

10. Koetko hyötyväsi vertaistuesta jotenkin muuten? Miten?

Vastaus: (avoin vastaus)

11. Mielestäni onnistuneessa ja mielekkäässä vertaistukitoiminnassa tärkeää on

a. Luottamuksellinen ilmapiiri

1 2 3 4 5

b. Vertaisten tuki

1 2 3 4 5

c. Mahdollisuus keskustella

1 2 3 4 5

d. Muiden isien läsnäolo

1 2 3 4 5

e. Puolison läsnäolo

1 2 3 4 5

f. Koko perheen osallistuminen

1 2 3 4 5

g. Aktiivinen toiminta esimerkiksi erilaiset pelit, urheilu

1 2 3 4 5

h. Mielekäs tekeminen

1 2 3 4 5

i. Tiedon saaminen esimerkiksi palveluihin tai lapsen vammaan/sairauteen liittyen

1 2 3 4 5

j. Kuulluksi tuleminen

1 2 3 4 5

12. Onko mielekkäässä vertaistukitoiminnassa mielestäsi tärkeää jokin muu, mikä?

Vastaus: (avoin vastaus)

13. Koetko tarvetta tapahtumille, jotka on suunnattu vain isille?

a. Kyllä

b. En osaa sanoa

c. En

14. Millaisia odotuksia sinulla on vertaistuelle?

Vastaus: (avoin vastaus)

15. Onko sinulla vertaistukitoimintaa kehittäviä ideoita tai toiveita?

Vastaus: (avoin vastaus)